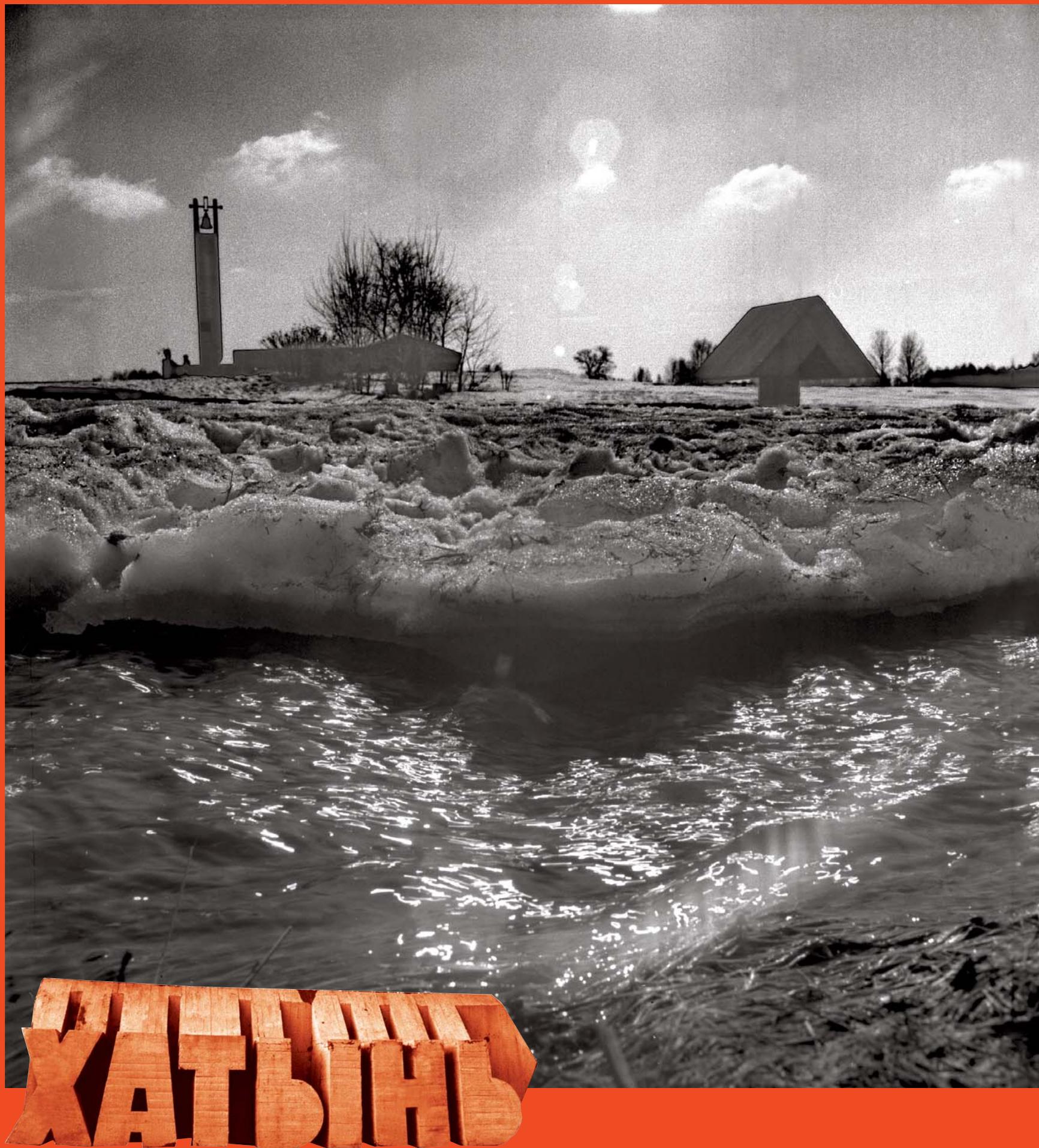




КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА



ХАТЫНЬ

...У час працы над альбомам "Хатынь" мяне цікавіла, якое было надвор'е ў трагічны дзень 22 сакавіка 1943 года. У Белгідраметцэнтры мне адшукалі зводку надвор'я на той дзень. Была сонечная вясна. Яшчэ ляжаў снег, але зіхоткімі струменьчыкамі ўжо беглі першыя ручаі. Падобны дзень я выбраў для здымак. Ішла вясна 1977 года...

Юрый ІВАНОЎ

Прынашэнне дырыжору

22 сакавіка на сцэне Палаца Рэспублікі пройдзе балет “Рамэа і Джульета”, які Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь прысвячае 80-годдзю знакамітага дырыжора, народнага артыста Расіі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, прафесара Генадзя Праватарава. Дырыжыраваць будзе яго выхаванец Вячаслаў Воліч. Юбілею славу тага маэстра быў прысвечаны і дабрачынны канцэрт-бенефіс “Музычнае прынашэнне” ў Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Сярод яго арганізатараў — Міністэрства культуры нашай краіны, Беларуска-саюз музычных дзеячаў, Нацыянальная дзяржаўная тэлебачанніа кампанія Рэспублікі Беларусь, Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета, Упраўленне культуры Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта.

Прывітальны адрас Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі зачытаў міністр культуры Уладзімір Матвейчук. Юбіляра павіншавалі не толькі дзяржаўныя, грамадскія ўстановы, творчыя калектывы, асобныя дзеячы мастацтваў нашай краіны, але і многія замежныя. Маэстра быў уганараваны вышэйшай узнагародай Саюза музычных дзеячаў Расіі — медалём “За жыццё ў мастацтве”, а таксама ганаровай граматай, падпісанай старшынёй арганізацыі Ірынай Архіпавай. Віншаванні і словы шчырага прызнання і ўдзячнасці даслалі Г.Праватарава вельмі-вельмі многія — найперш, тыя калектывы, дзе ён у розныя гады працаваў: Маскоўскі тэатр імя К.Станіслаўскага і У.Неміровіча-Данчанкі, “Новая опера” імя Колабава, “Міхайлаўскі



Фота Ігара КАРЯЦЬКО

тэатр” у Санкт-Пецярбургу, а таксама вядомыя музыканты з краін Балтыі, ЗША.

На адрас юбіляра гучала цэлае суквецце цудоўных эпітэтаў: дырыжор-драматург, музыкант-інтэлектуал, няўрымслівы, тэмпераментны рыцар музыкі, чалавек-аркестр... Ды ўсё ж галоўнай дзейнай асобай вечара стала музыка: сімфанічная, оперная, з кінафільмаў — усялякая, акрамя сумнай. Выступілі ўсе вядучыя калектывы краіны: Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Рэспублікі Беларусь, сімфанічны аркестр і хор Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, Канцэртны аркестр “Няміга”, Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла імя Р.Шырмы. Саліравалі знакаміты піяніст Ігар Алоўнікаў, зоркі Нацыянальнай оперы Наталля Руднева, Уладзімір Пятроў, Алег Мельнікаў, Аляксандр Кеда, Сяргей Франкоўскі, Ніна Шарубіна, Алена Сало, Таццяна Трацяк, Эдуард Мартынюк. Дырыжыравалі і непасрэдыя выхаванцы Г.Праватарава, і яго малодшыя калегі, кожны з якіх штосьці ўвабраў ад майстра і цяпер імкнуўся выказаць яму даніну павагі сваім выступленнем з аркестрам: Пётр Вандзілоўскі, Андрэй Галанаў,

Аляксандр Сасноўскі, Вячаслаў Воліч, Віктар Бабарыкін, Іван Касцяцін. У выніку адбылася прэзентацыя Асацыяцыі оперна-сімфанічных дырыжораў Беларускага саюза музычных дзеячаў. Ганаровым старшынёй асацыяцыі з’яўляецца сам Генадзь Праватараў, а дзеючым старшынёй — Аляксандр Анісімаў.

— Жадаючых выступіць, — расказаў аўтар праекта і яго рэжысёр Валерый Уколаў, — было нашмат больш, адгукнуліся практычна ўсе калектывы. Але тады канцэрт, мабыць, расцягнуўся б на цэлыя суткі.

Выступоўчы, не згаворваючыся, дарылі кветкі, атрыманыя ад сваіх прыхільнікаў, юбіляру, а музыканты віталі яго, узняўшы свае інструменты. Але кульмінацыяй вечара стала выступленне самога маэстра. Генадзь Праватараў узяўся і, не выходзячы з дырэктарскай ложы, прадзірыжыраваў фрагментам фіналу Сімфоніі № 9 Бетховена, дзе гучыць знакамітая ода “Да радасці” на словы Шылера. Музыканты, каб бачыць узлёты яго дырыжорскай палачкі, разварнуліся да маэстра — і ў іх вачах свяцілася захапленне.

Надзея БУНЦЭВІЧ
Матэрыял пра Г.Праватарава чытайце на стар. 6.

Пяты год запар напярэдадні Дня Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь праводзіцца рэспубліканская акцыя — “Мы — грамадзяне Беларусі”. 13 сакавіка ў Нацыянальную бібліятэку Беларусі запрашалі шаснаццаць адораных юнакоў і дзяўчат з розных куткоў Беларусі, якія гучна заявілі аб сабе ў галіне навукі, культуры, спорту.

І правы, і абавязкі

З відавочным хваляваннем таленавітага моладзь чакала адказнага моманта — уручэння пашпарта грамадзяніна нашай дзяржавы. Як зазначалася на цырымоніі, гэтыя перажыванні — натуральныя, бо з атрыманнем афіцыйнага пасведчання асобы малады чалавек усведамляе свае абавязкі і правы, сваё прызначэнне, пачынае несці поўную адказнасць за дзеянні і словы. Дарэчы, у гэты дзень моладзь атрымлівала пашпарты не толькі ў Нацыянальнай бібліятэцы, але і ў Генеральнай пракуратуры, Канстытуцыйным судзе, Мінскай гарадской ратушы, у раённых выканаўчых камітэтах сталіцы з удзелам кіраўнікоў райадміністрацый, ганаровых грамадзян Мінска.

Сярод школьнікаў, якія маюць дасягненні ў навучы і спорце, у Нацыянальнай бібліятэцы прысутнічаў і юны музыкант з горада Буда-Кашалёва Гомельскай вобласці Алег Папоў. Запрашэнне ў

Мінск хлопец атрымаў дзякуючы шматлікім перамогам апошніх гадоў: ён з’яўляецца ўладальнікам дыплама III-й ступені абласнога дзіцячага конкурсу “Музыка надзеі”, прызёрам штогадовага фестывалю-свята “Грай, гармонік!”, фестывалю дзіцячай творчасці “Рускі партрэт у беларускім інтэр’еры”, дыпламантам I ступені Адкрытага міжнароднага фестывалю-конкурсу “Цудоўныя мелодыі” ва ўкраінскім горадзе Мена. Пасля ўручэння пашпартаў Алег прэзентаваў усім прысутным кампазіцыю ў сваім выкананні.

На памяць аб урачыстасці кожны з запрошаных атрымаў ілюстраванае выданне “Я — грамадзянін Рэспублікі Беларусь”. У кнізе ў даступнай і папулярнай форме выкладаюцца артыкулы Канстытуцыі РБ, прыводзяцца прыклады іх прымянення. У падарункавы набор таксама ўвайшлі тры дыскі.

Настасся ПАНКРАТАВА

11 — 21 красавіка ў межах Пагаднення аб супрацоўніцтве паміж міністэрствамі культуры Беларусі і Венесуэлы адбудуцца гастролі Сімфанічнага аркестра Венесуэлы ў нашай краіне. Гэтай падзеі была прысвечана прэс-канферэнцыя ў Пасольстве Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла ў Рэспубліцы Беларусь.

Сімфанічнае “лаціна”



У ёй узялі ўдзел Пасол Венесуэлы ў Беларусі Амерыка Дыяс Нуньес, прадстаўнік Міністэрства замежных спраў Венесуэлы Альберта Сока, прэзідэнт Сімфанічнага аркестра Венесуэлы Аляксандра Рамірэс, адміністратар аркестра Лусія Каломба, сакратар Пасольства па пытаннях культуры Марыя Элена Рохас.

13 красавіка венесуэльскі аркестр выступіць у Беларускай дзяржаўнай філармоніі. 14-га адбудзецца яшчэ адзін яго сольнік у Мінску. Акрамя ўласна музычных выступленняў, у беларускай сталіцы будзе адкрыты Венесуэльскі культурны цэнтр імя Сімона Балівара, адбудзецца выстаўка плакатаў і афіш 1970-х гадоў, а таксама публікацыі, прысвечаныя лацінаамерыканскай рэвалюцыі. Потым калектыву рушыць у Гродна і Гомель.

Гэта ўжо далёка не першыя гастролі калектыву, які з’яўляецца галоўным аркестрам Венесуэлы. Яму, дарэчы, хутка споўніцца 80 гадоў. У студзені 1930 года, калі ён быў утвораны, у аркестры было 26 музыкантаў. А менш чым праз паўгода — ужо 40. Зараз жа ў ім 96 чалавек. Гастралююць ён пачаў з 1951 года. Спачатку гэта былі лацінаамерыканскія краіны, а з 1981-га, атрымаўшы званне Мастацкай каштоўнасці краіны,

аркестр едзе ў Еўропу: Галандыю, Германію, Іспанію, Швейцарыю, Аўстрыю і Францыю. У далейшым да гэтых еўрапейскіх краін далучыліся Партугалія, Італія, Расія, Грэцыя.

Дый у Беларусі венесуэльскія музыканты ўжо гастралювалі, выступалі ў тым ліку разам з нашымі калектывамі. А да такіх знакамітасцей, як Вільгельм Фуртванглер, Ігар Стравінскі, П’ер Булез, Мсціслаў Растрпавіч, Артур Рубінштэйн, Пабла Казальс і іншыя, з якімі выступаў Сімфанічны аркестр Венесуэлы, нядаўна далучыўся мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор Прэзідэнцкага аркестра Беларусі Віктар Бабарыкін. Ён дырыжыраваў аркестрам пад час яго гастролей на Кубе.

Сімфанічны аркестр Венесуэлы працуе ў самых розных жанрах. Ён выконвае оперы, балеты, мюзіклы, сімфанічную і камерную музыку, саундтрэкі, фальклорныя і папулярныя творы, сімфар-рок, танцавальную музыку. У перспектыве венесуэльскія музыканты хацелі б выконваць не толькі сусветную класіку і свае нацыянальныя творы, але і ўключыць у рэпертуар партытуру беларускага кампазітара. І пад час свайго прыезду яны вырашаць, на якім творы спыніцца.

Н.Б.

Фота Юрыя ІВАНОВА

На здымку:
А.Сока, М.Э.Рохас, А.Д.Нуньес, А.Рамірэс, Л.Каломба.

Конкурсны погляд на вызваленне

Конкурс праводзіцца сумесна з упраўленнямі культуры аблвыканкамаў у два этапы. Першы этап ладзіўся з 1 красавіка 2008 года для музеяў абласнога і раённага падпарадкавання. На разгляд рэспубліканскай экспертнай камісіі былі прадстаўлены заключэнні ўпраўленняў культуры, а таксама інфармацыйна-аналітычныя матэрыялы.



Як вядома, Міністэрства культуры праводзіць рэспубліканскі агляд-конкурс на лепшы музей года па патрыятычным выхаванні моладзі, які прысвечана 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У намінацыі “Навуковыя даследаванні музея па ваенна-патрыятычным выхаванні моладзі” прыняў удзел Івацэвіцкі раённы краязнаўчы музей з унікальным даследаваннем “Будуць — пакуль памятаем аб іх”, дзякуючы якому праз 63 гады ўстаноўлена месца пахавання партызана Леаніда Блізнюка. Віцебскі абласны музей героя Савецкага Саюза М.П. Шмырова прадставіў зборнік матэрыялаў “Круглага стала” на тэму “Дзіцячыя дамы ў Віцебску і Віцебскай вобласці на часова акупаванай тэрыторыі ў гады Вялікай Айчыннай вайны 1941 — 1945 гг.” Гомельскі абласны музей ваеннай славы прадставіў зборнік матэрыялаў дзвюх канферэнцый, якія праводзіліся на базе музея ў 2006 — 2007 гадах. Клімавіцкі раённы краязнаўчы музей сумесна з грамадскім аб’яднаннем “Магілёўская абласная асацыяцыя малалетніх ахвяр фашысцкай няволі” і Клімавіцкім раённым аб’яднаннем краязнаўцаў “Спадчына” падрыхтавалі выданні “Успаміны клімаўчан-остарбайтараў”, “Немцы на Клімаўшчыне”. Слуцкі краязнаўчы музей прадставіў даследаванне “Нямецка-фашысцкі генацыд на Слуцчыне 1941 — 1945 гг.”, Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік — работу “Полацкі ўмацаваны раён”.

У намінацыі “Музей і новыя адукацыйныя праграмы” прыняў удзел Бярозаўскі гісторыка-краязнаўчы музей з музейна-педагагічнай праграмай аб лясных партызанскіх школах “Літары з бярозавай кары”. Музей баявой садружнасці Расонскага раёна, Ельскі краязнаўчы музей прадставілі цыклы музейна-педагагічных мерапрыемстваў. Ваўкавыскі ваенна-гістарычны музей імя П.І. Баграціёна выступіў з культурна-адукацыйным праектам “Падарожжа па месцах жыцця нізьянскіх камсамольцаў”...

У намінацыі “Музейныя экспазіцыі і выставачныя праекты, прысвечаныя адлюстраванню падзей Вялікай Айчыннай вайны, патрыятызму савецкага народа ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі” прынялі ўдзел Кобрынскі ваенна-гістарычны музей імя А.В. Суворова, Музей бітвы за Днепр гарпасёлка Лоеў, Гомельскі абласны музей ваеннай славы, Навагрудскі гісторыка-краязнаўчы музей (з экспазіцыяй “Яўрэйскае супраціленне ў Навагрудку ў перыяд Халакосту”), Дзяржаўны мемарыяльны комплекс “Хатынь” (з экспазіцыяй “Дальва — Подзвіг. Трагедыя. Міласэрнасць”).

Пераможцамі ў намінацыі “Навуковыя даследаванні па ваенна-патрыятычнай тэматыцы” сталі Клімавіцкі краязнаўчы музей (першае месца), Го-

мельскі абласны музей ваеннай славы, Віцебскі абласны музей героя Савецкага Саюза М.П. Шмырова.

У намінацыі “Музей і новыя адукацыйныя праграмы” вызначыліся Любанскі музей народнай славы (першае месца), Бярозаўскі гісторыка-краязнаўчы музей, Музей баявой садружнасці Расонскага раёна.

У намінацыі “Музейныя экспазіцыі і выставачныя праекты, прысвечаныя адлюстраванню падзей Вялікай Айчыннай вайны, патрыятызму савецкага народа ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі” перамаглі Навагрудскі гісторыка-краязнаўчы музей (першае месца), Дзяржаўны мемарыяльны комплекс “Хатынь”, Музей бітвы за Днепр гарпасёлка Лоеў, Кобрынскі ваенна-гістарычны музей.

Наперадзе — другі тур, у якім да пераможцаў першага тура далучацца рэспубліканскія музеі, сярод якіх Мемарыяльны комплекс “Брэсцкая крэпасць-герой”, Беларуска-дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, музей гарадоў. Пераможцы атрымаюць грашовыя прэміі па кожнай намінацыі ў памеры трох мільёнаў рублёў (першая прэмія), двух мільёнаў (другая) і аднаго мільёна рублёў (трэцяя прэмія). Пад’ядзненне вынікаў пройдзе з 1 па 9 мая 2009 года ў Беларуска-дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Святлана ГАЎРЫЛАВА, галоўны спецыяліст упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
На здымку: намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш (трэці справа) з членамі экспертнай камісіі.

300 мільёнаў выдаткаваны

Па слядах выступлення “Культуры”

У № 6 “Культуры” за 2009 год пад рубрыкай “Родная зямля: час крэатыву” быў змешчаны артыкул “Як завяршыць рамонтную эпопею ў Крупках?”, дзе вялася гаворка пра сацыякультурнае развіццё і асваенне грошай на рамонт аб’ектаў культуры ў Крупках, што на Міншчыне. У прыватнасці, уздымаліся праблемы рамонту Цэнтра культуры і гарадской бібліятэкі.

Паколькі завяршэнне рамонтнага ўстаноў культуры горада немагчымае без абласной падтрымкі, артыкул быў накіраваны на рэагаванне ў Мінска абласны выканаўчы камітэт. Нам адказаў начальнік упраўлення культуры Мінаблвыканкама Анатоль Акушэвіч:

“Публікацыя “Як завяршыць рамонтную эпопею ў Крупках?” у газеце “Культура” №6 (7 — 13 лютага 2009 г.) аб сацыяльнакультурным развіцці г. Крупкі і праблемах, якія існуюць па матэрыяльнай базе аб’ектаў галіны, разгледжана. Паведамляем наступнае.

Планавымі асігнаваннямі на ўтрыманне галіны ў 2009 годзе прадугледжана 300 мільёнаў рублёў на мадэрнізацыю Крупскага раённага цэнтра культуры. У межах выдаткаваных сродкаў аддзелам культуры райвыканкама сумесна з падраднай арганізацыяй вызначаны пералік работ, што неабходныя для ўводу РЦК у эксплуатацыю цягам бягучага года.

Паралельна ў 2009 годзе будзе праведзена тэхнічная экспертыза нясуцых канструкцыйнага будынка РайСА для размяшчэння ў ім цэнтральнай бібліятэкі. У адпаведнасці з атрыманымі рэкамендацыямі плануецца выраб праектна-каштарыснай дакументацыі па дадзеным аб’екце.”



Ад кінаперасовак да кінатэатраў

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь падвяло вынікі агляду-конкурсу сярод кінавідэапракатных арганізацый.

У намінацыі “Лепшая сельская кінавідэаўстаноўка” першая прэмія (1 мільён рублёў) прысуджана перасовачнай відэасістэме камунальнага кінавідэаўстаноўкі ўнітарнага прадпрыемства “Уздзенская райкінавідэасетка” Мінскай вобласці; другая (750 тысяч рублёў) — сельскай аўтавідэаперасоўцы кінавідэацэнтра аддзела культуры Ганцавіцкага райвыканкама Брэсцкай вобласці; трэцяя прэмія (500 тысяч рублёў) — відэаўстаноўцы вёскі Азёры камунальна-унітарнага кінавідэаўстаноўкі Гродзенскага прадпрыемства “Гроднакінавідэасетка”.

Першай прэміяй (10 мільёнаў рублёў) у намінацыі “Лепшая раённая кінавідэапракатная арганізацыя” адзначана камунальнае кінавідэаўстаноўкі ўнітарнае прадпрыемства “КінаПрэстыж” Калінкавіцкага раёна Гомельскай вобласці; другой прэміяй (7 мільёнаў рублёў) — кінавідэаўстаноўцы ўнітарнае прадпрыемства “Уздзенская райкінавідэасетка” Мінскай вобласці; трэцяя прэмія (5 мільёнаў рублёў) — камунальнае ўнітарнае кінавідэаўстаноўкі прадпрыемства “Воранавакінавідэасетка” Гродзенскай вобласці.

У намінацыі “Лепшы гарадскі кінатэатр” першая прэмія (10 мільёнаў рублёў) прысуджана Брэсцкаму гарадскому філіялу камунальнага ўнітарнага прадпрыемства “Брэстаблкінавідэапракат” — кінатэатру “Беларусь”; другая (7 мільёнаў рублёў) — кінатэатру “Кастрычнік” горада Гродна камунальнага ўнітарнага прадпрыемства “Гроднааблкінавідэапракат”; трэцяя прэмія (5 мільёнаў рублёў) — філіялу ўнітарнага прадпрыемства “Кінавідэапракат” Мінгарвыканкама — Дому кіно.

Кінавідэаўстаноўкі прадпрыемства “Воранавакінавідэасетка” Гродзенскай вобласці.

Кінавідэаўстаноўкі прадпрыемства “Воранавакінавідэасетка” Гродзенскай вобласці.

“Арт-мажор” на ўсю вясну

Канцэртнаму кафедрнаму духавой музыцы ў Палацы культуры Мінскага трактарнага завода распачаўся XVII фестываль мастацтваў “Арт-мажор” Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. З сакавіка да канца мая фестывальныя мерапрыемствы будуць праходзіць на сцэнічных пляцоўках Мінска.

Сталічны глядач з задавальненнем прыходзіць на справаздачныя канцэрты кафедраў і факультэтаў, ацэньвае дасягненні вучэбных мастацкіх калектываў, прафесійны рост выкладчыкаў навучальнай установы. Першае мерапрыемства сёлетняга фестывалю яскрава паказала, што цікавасць публікі да творчасці БДУКІМаўцаў не толькі не памяншаецца, але і з кожным годам узрастае.

Першая частка канцэрта кафедры духавой музыцы была прысвечана памяці Уладзіміра Грома. У гонар заслужанага работніка культуры Рэспублікі Беларусь, лаўрэата прэміі “За духоўнае адраджэнне”, свайго заснавальніка і мастацкага кіраўніка капэлы беларускіх народных духавых і ударных інструментаў “Гуды” выканала спецыяльна падрыхтаваную кампазіцыю.

На працягу вечара перад публікай выступалі лаўрэаты міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў і фестывалю. Публіка гарача прымала канцэртны аркестр духавых і ударных інструментаў “Светач”, ансамблі “Дудачка” і “Чароўная флейта”, “Мінск-брас-квінтэт”, салістаў з ліку студэнтаў і выпускнікоў БДУКІМ.

Чырвонай ніткай праз усе нумары канцэрта прайшла тэма 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Года роднай зямлі, якім прысвечаны сёлетні “Арт-мажор”.

Наступная сустрэча з фестывальным глядачом адбудзецца 26 сакавіка. У гэты дзень Універсітэт культуры і мастацтваў прапануе аматарам Мельпамены ў малой зале Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы разам адзначыць Міжнародны дзень тэатра. Асаблівае сёлетняга “Арт-мажора” стануць сольныя канцэрты асобных калектываў: фальклорнага ансамбля “Баламуты”, ансамбля “Грамніцы”, ансамбля салістаў “Беларуская песня”.

Завяршыцца ж форум гала-канцэртамі, які пройдуць 26 мая ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Шляхетнае спаборніцтва



Завтра ў Сморгоні ўрачыста адкрываецца IX Міжнародны конкурс камерных ансамбляў імя Міхала Клеафаса Агінскага. Ён збярэ 26 маладзёжных калектываў з Беларусі, Кітая, Літвы, Польшчы, Расіі, Украіны.

Арганізатарамі конкурсу выступаюць Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, упраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама і Сморгонскі райвыканкам. У журы — прафесура і майстры музычнай сцэны, у тым ліку з Латвіі, Малдовы, Эстоніі. Узначальнае “судзейскую калегію” Уладзімір Будкевіч — заслужаны артыст Беларусі, прафесар, дэкан аркестравага факультэта Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, адзін з нязменных удзельнікаў Ансамбля драўляных духавых інструментаў

Нацыянальнага канцэртнага аркестра нашай краіны.

Конкурс праходзіць у тры туры. Конкурсных намінацый — таксама тры: ансамблі струнных інструментаў з удзелам фартэпіяна (фартэпіяныя трыо, квартэты, квінтэты), струнных квартэты, духавыя ансамблі. Паводле конкурсных умоў, узрост удзельнікаў — да 26 гадоў. Гэта пераважна студэнты вышэйшых навучальных устаноў і навучэнцы сярэдніх спецыяльных. Ніжняя ўзроставай планкі няма, але высокая конкурсныя патрабаванні, якія могуць вытрымаць далёка не ўсе юныя музыканты, ужо самі па сабе “адсеялі” пачаткоўцаў. Тым не менш, самаму юнаму удзельніку — 13 гадоў.

— Асаблівае сёлетняга конкурсу, — расказала начальнік аддзела культуры Сморгонскага райвыканкама Таццяна Ражава, — стала адсутнасць некалькіх узроставаў катэгорыяў, які гэта было раней. Адпаведна, узраслі патрабаванні да удзельнікаў, бо на роўных будучыя спаборніцтвы прадстаўнікі сярэдняга навучальнага звяна і вышэйшага. Дый вытрымаць тры складаныя туры, кожны з якіх мае свае ўмовы і пералік рэкамендаваных да выканання твораў сусветнай канцэртнай практыкі, па сілах толькі самым падрыхтаваным. Акрамя таго, конкурс мае і папулярызатарскую місію. У другім туры на ім будзе гучаць шмат беларускіх твораў, у тым ліку самога Агінскага.

Спраўды, імя Міхала Клеафаса Агінскага конкурс носіць невыпадкова. Ён не толькі папулярызуе беларускую музыку розных эпох, але і працягвае лепшыя сусветныя і айчыныя традыцыі камернага выканальніцтва, распаўсюджанага, дарэчы, у асяроддзі беларускай шляхты, да якой належаў і род Агінскіх.

Аляксей СВЕЦІЧ

Году роднай зямлі і 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў прысвечаны сёлетні сезон Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста нашай краіны, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі і прэміі Саюзнай дзяржавы, прафесара Міхала Фінберга. Песні роднай зямлі, мелодыі ваенных часоў увойдуць у праграмы чатырох канцэртаў цыкла “Шлягеры на ўсе часы”.

На ўсе часы!

Ёсць у “Шлягераў” адна адметная рыса: частка канцэртаў — сёлета гэта першыя два — вядзе музыкантаў, народныя артысты Расіі Святаслаў Бэла. Гэтак жа, як і многія вядомыя расійскія кампазітары і спевакі, ён з задавальненнем працуе з аркестрам.

Першы з канцэртаў, які адбудзецца 24 сакавіка, называецца “Ганна Герман. Рэха кахання”. 25 сакавіка — праграма “Залатое сэрца” Міхала Таніча. Яна прысвечана памяці паэта-франтавіка, які не так даўно пайшоў з жыцця.

26 сакавіка заслужаны артыст Беларусі, гітарыст і аранжыроўшчык

Уладзімір Ткачэнка прапануе сваю версію легендарнай музыкі “Бітлз”. І будзе саліраваць на гітары разам з калегам па аркестры, гітарыстам, заслужаным артыстам Рэспублікі Беларусь Сяргеем Анцішыным.

І нарэшце, 27 сакавіка канцэрт, які даў назву ўсяму ўнікальнаму музычнаму праекту, — “Шлягеры на ўсе часы”.

Мастацкі кіраўнік праекта маэстра Міхал Фінберг адзначае, што гэта праграма — падарунак аркестра Беларускаму народу, народу мужнаму, працавітаму, які робіць усё, каб квітнела наша Бацькаўшчына — незалежная Беларусь.

Ул.інф.

Фотакола жыцця

У Магілёўскім абласным мастацкім музеі імя П. В. Масленікава завяршылася выстаўка “Паміж белым і чорным” фотамастака, загодчыка аддзела фоталюстрацый газеты “Культура” Юрыя Іванова. Экспазіцыя прысвечалася 100-годдзю з дня нараджэння бацькоў аўтара, бо, па яго словах, менавіта бацькі закладваюць у чалавека тое, што дапамагае стаць асобай і дасягнуць жыццёвых вышынь.



Да Магілёўшчыны ў Юрыя Іванова асабліва адносіны: на працягу чатырох гадоў ён працаваў практычна на ўсіх фестывалях, якія праводзіліся ў вобласці. Як зазначыў на адкрыцці начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец, удзел у свяце гэтага выдатнага фотакарэспандэнта адразу надае мерапрыемству статус і значнасць.

На працягу трох тыдняў магіляўчане маглі пазнаёміцца з 250 фотаработамі. У аб’екты аўтара патрапілі палітычныя, эканамічныя, маштабныя культурныя падзеі, арыгінальна падмечаныя замалёўкі паўсядзённага жыцця, прыроды.

— Кожны з наведвальнікаў знайшоў “Паміж белым і чорным” нешта

сугучнае сваёй душы. Аб гэтым яскрава сведчыць кніга водгукаў, поўная ўражанняў неабыхавых гледачоў, іх шчырых пажаданняў аўтара, — падзяліўся сваімі назіраннямі дырэктар Магілёўскага абласнога музея Аляксандр Хахракоў. — Асабліва мяне захапіла глыбіня вобразаў, створаная Юрыем Івановым. Фотамастак у новым ракурсе раскрыў постаці Пятра Машэрава, Уладзіміра Мулявіна, Міхала Дрынеўскага, Ланіда Шчамялёва і многіх іншых асоб, што стварылі славу і гонар Беларусі.

У маі выстаўка “Паміж белым і чорным”, па прапанове Гродзенскага аблвыканкама, будзе экспанавана ў горадзе над Нёманам.

Людміла МАКОЎСКАЯ

19 сакавіка на базе Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў прайшлі III Няфёдаўскія чытанні “Беларускае мастацтва: гісторыя і сучаснасць”. Арганізатарамі Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі выступілі, акрамя Акадэміі мастацтваў, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы НАН Беларусі і Беларуска-літараўна-мастацкіх крытыкаў.

Пад знакам Няфёда

У канферэнцыі прынялі ўдзел навуковыя супрацоўнікі ІМЭФ, прафесары вядучых ВНУ сталіцы, а поруч з імі — выкладчыкі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, яе аспіранты і магістранты, а таксама вучоныя і практыкі з іншых устаноў. Да кола сталічных выступоўцаў далучыліся і навукоўцы з самых розных рэгіёнаў нашай краіны: Віцебска, Гомеля, Гродна, Полацка.

Традыцыйна работа канферэнцыі прайшла па наступных асноўных секцыях: тэатральнага мастацтва і тэатразнаўства, дызайн-дзейнасці і тэорыі дызайну, выяўленчага мастацтва і мастацтвазнаўства, экранных відаў мастацтва і кіназнаўства, а таксама секцыі “Вялікае княства Літоўскае ў культуры і гісторыі Беларусі”. Па выніках канферэнцыі будзе выдадзены зборнік дакладаў.

Наш кар.

З 23 па 27 сакавіка ў Магілёўскім дзяржаўным музычным вучылішчы пройдзе Рэспубліканскі адкрыты конкурс выканаўцаў на народных інструментах імя І.Жыноўча. Як вядома, гэты дзіцячы конкурс ладзіцца раз у чатыры гады і вылучае лепшых сярод юных музыкантаў.

Залаты фонд “народнікаў”

Дырэктар Магілёўскага дзяржаўнага музычнага вучылішча Анастасія Кірэйчанка паведаміла “К”, што ў выніку рэгіянальных адбораў на конкурсную сцэну рэспублікі выйдзе амаль 200 выканаўцаў з музычных школ, школ мастацтваў,

гімназій Беларусі, а таксама юныя таленты з Расіі і краін Балтыі.

Цягам конкурсу будучы працаваць тры журы, якія вызначыць пераможцаў у намінацыях “баян, акардэон”, “цымбалы, балалайка”, “домбра, гітара”.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Чытач — Газета — Міністэрства

? **Маюцца сур'ёзныя праблемы ў набыцці музычных інструментаў для дзіцячых музычных школ і дзіцячых школ мастацтваў. Як мяркуецца вырашаць гэтую сітуацыю?**

На пытанне адказвае намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар КУРАШ:

— У цяперашні час у Рэспубліцы Беларусь адсутнічае вытворчасць па выпуску музычных інструментаў. Рашэнне гэтай праблемы звязана з закупкай неабходнага інструментарыя ў суседніх краінах, у асноўным, у Расіі.

Забяспячэнне ўстаноў музычнымі інструментамі ажыццяўляецца ў межах выдаткаваных бюджэтных асігнаванняў з улікам прыдатнага да выкарыстання абсталявання на пачатак года. Разлік выдаткаў на набыццё музычных інструментаў ажыццяўляецца на аснове аналізу штогадовых заявак, якія паступілі ад школ мастацтваў.

Закупка музычных інструментаў ажыццяўляецца ў адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 17.11.2008 № 618 “Аб дзяржаўных закупках у Рэспубліцы Беларусь”.

? **Для выканання планаў канцэртнага абслугоўвання філармоніі вымушаны ісці на арганізацыю стратных канцэртаў. Страты пакрываюцца за кошт прыбытку ад канцэртаў расійскіх і іншых эстрадных выканаўцаў. Узнікае наступная праблема: ці рэальна пры гэтым перавышэнне эксперту над імпартам?**

На пытанне адказвае начальнік упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Міхаіл КАЗЛОВІЧ:

— Згодна з задачамі, пастаўленымі Урадам Рэспублікі Беларусь, імпорт дапушчальны ў пачах, перакрываюцца экспертам.

У сувязі з гэтым пастаўлена праблема павінна вырашацца двума шляхамі. Першы — гэта павышэнне імпарта шляхам арганізацыі большай колькасці канцэртаў беларускіх эстрадных выканаўцаў. Другі — гэта павелічэнне эксперта, гэта значыць арганізацыя і правядзенне гастрольных творчых калектываў і выканаўцаў за мяжой, што прыносяць даход.

? **Як вырашыць праблему папаўнення трупы Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа?**

— Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў штогод здзяйсняе прыём абітурыентаў для навучання па спецыялізацыі “Мастацтва драматычнага тэатра і кіно”. У дадзены час у акадэміі на ўсіх курсах дзённай формы падрыхтоўкі навучаюцца 54 студэнты гэтай спецыялізацыі. За апошнія пяць гадоў завяршылі навучанне 67 студэнтаў-бюджэтыкаў, якія атрымалі кваліфікацыю “Акцёр драматычнага тэатра і кіно”. З іх у дадзены час працуюць у тэатрах 44 чалавекі.

Трэба адзначыць, што з Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа за гэты перыяд не паступіла ніводнай заяўкі, таму Акадэміяй мастацтваў у трупы тэатра і не накіроўваліся маладыя спецыялісты.

? **Якая сістэма аплаты за навучанне ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў?**

— Аплата за навучанне ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў устаноўлена ў адпаведнасці з патрабаваннямі заканадаўства і эканамічна абгрунтаванымі разлікамі і складае ў год 2 980 000 рублёў па дзённай форме падрыхтоўкі (уносіцца часткамі чатыры разы ў год) і 1 420 000 рублёў — па завочнай (уносіцца таксама часткамі два разы ў год).

На пытанні адказваў намеснік начальніка ўпраўлення навучальных устаноў і кадраў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Анатоль МУКАЛАЎ

? **На калегіі ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама прагучала пытанне аб неабходнасці ўвядзення ў невялікіх музеях пасады галоўнага захавальніка фондаў і навуковага супрацоўніка.**

На пытанне адказвае галоўны спецыяліст упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Абавязковымі ўмовамі для стварэння музеяў у адпаведнасці з артыкулам 10 п.3.1, 3.2 Закона Рэспублікі Беларусь “Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь” ад 12 снежня 2005 года з’яўляюцца: наяўнасць культурных каштоўнасцей і (або) выдзеленых з навакольнага асяроддзя ў выніку навуковай дзейнасці ўнікальных прыродных аб’ектаў, у залежнасці ад якіх вызначаецца профіль музея; магчымасць заснавальніка музея забяспечыць музей будынкам (памяшканнем), які адпавядае профілю музея і патрабаванням па захоўванні музейных прадметаў і музейных калекцый.

Абавязкі адказнасці за збор культурных каштоўнасцей, іх улік, навуковую апрацоўку, захоўванне ў адпаведнасці са службовымі абавязкамі ўскладаюцца на галоўнага захавальніка фондаў і навуковага супрацоўніка. Гэтыя пасады прадугледжаны тыповымі штатамі для ўсіх дзяржаўных музеяў.

? **На апошнім сходзе працоўнага калектыву нам далі зразумець, каб тыя, у каго няма профільнай адукацыі, альбо ішлі вучыцца, альбо шукалі іншую працу. Я якраз падыходжу пад гэтую катэгорыю. Працую бібліятэкарам у сельскай бібліятэцы, маю сярэднепецыяльную адукацыю, далёкую ад бібліятэчнай. Калі пайду вучыцца — гэта будзе другая адукацыя, значыць, атрымаюць яе давядзецца толькі на платнай аснове.**

Паколькі заробак у сельскіх бібліятэкараў не надта высокі, а ў мяне яшчэ і дачка вучыцца, дык вучобу гэтую ў фінансавым плане проста не адолею. А працу губляць не хочацца, бо яна мне падабаецца.

Вось і хачу запытацца: ці ёсць нейкія ўмовы, пры якіх я магу атрымаць другую сярэднепецыяльную адукацыю бясплатна?

На пытанне адказвае галоўны спецыяліст упраўлення навучальных устаноў і кадраў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Людміла МУХА:

— У адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 7 лютага 2006 г. № 80 “Аб правілах прыёму ў вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы”, грамадзяне Рэспублікі Беларусь, замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства, якія пастаянна пражываюць у Рэспубліцы Беларусь, асобы беларускай нацыянальнасці, якія з’яўляюцца грамадзянамі замежных дзяржаў ці асобамі без грамадзянства, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі замежных дзяржаў, грамадзяне Расійскай Федэрацыі, Рэспублікі Казахстан, Кыргызскай Рэспублікі, Рэспублікі Таджыкістан маюць права ўдзельнічаць у конкурсе на дзённую форму атрымання сярэдняй спецыяльнай адукацыі ў дзяржаўных ССНУ за кошт сродкаў рэспубліканскага і (ці) мясцовых бюджэтаў (далей — за кошт сродкаў бюджэту), калі дадзены ўзровень адукацыі яны атрымаюць за кошт сродкаў бюджэту ўпершыню, альбо на конкурснай аснове паступаць у дзяржаўныя ці прыватныя ССНУ на навучанне на ўмовах яго аплаты фізічнымі ці юрыдычнымі асобамі (далей — на ўмовах аплаты).

У конкурсе на завочную ці ввечэрнюю форму атрымання адукацыі за кошт сродкаў бюджэту маюць права ўдзельнічаць вышэйпералічаныя асобы, якія маюць агульную сярэднюю адукацыю і працуюць па профілі выбранай спецыяльнасці, асобы, якія маюць прафесійна-тэхнічную адукацыю з агульнай сярэдняй адукацыяй і паступаюць на адпаведны альбо роднасны спецыяльнасці, а таксама дзеці-інваліды, інваліды I і II групы, якія маюць агульную сярэднюю адукацыю альбо прафесійна-тэхнічную адукацыю з агульнай сярэдняй адукацыяй, пры адсутнасці медыцынскіх супрацьпаказанняў для навучання па абранай спецыяльнасці. Іншыя асобы ўдзельнічаюць у конкурсе на завочную ці ввечэрнюю форму атрымання сярэдняй спецыяльнай адукацыі на ўмовах аплаты.

? **Ці ёсць магчымасць у Міністэрства культуры выйсці з хадайніцтвам да Міністэрства фінансаў аб дазvole даплачваць з пазабюджэтных сродкаў да 50% акладу найбольш цэнным, граматычным работнікам (кіраўнікі гаспадарчых груп, галоўныя спецыялісты і інш.)?**

— Пастанаўленнем Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 12 лістапада 2002 г. № 152 зацверджана Інструкцыя аб парадку планавання, уліку і выкарыстання сродкаў, атрыманых арганізацыямі, якія фінансуюцца з бюджэту, ад дзейнасці, што прыносяць даходы (далей — Інструкцыя).

Згодна з пунктам 28 Інструкцыі, па выніках дзейнасці, якая прыносяць даходы, не больш за 40 працэнтаў ад сумы перавышэння даходаў над выдаткамі, што застаецца ў распараджэнні арганізацыі, накіроўваецца ў фонд матэрыяльнага заахвочвання, сродкі, якія засталіся, — у фонд вытворчага і сацыяльнага развіцця.

Пры гэтым сродкі фонду матэрыяльнага заахвочвання могуць выкарыстоўвацца на прэміраванне і аказанне матэрыяльнай дапамогі работнікам, устаўленне надбавак за высокі прафесійны, творчы і вытворчы дасягненні ў рабоце, складанасць і напружанасць працы, а таксама за выкананне асабліва важных (тэрміновых) работ, павышэнне заробатнай платы работнікаў арганізацыі. Акрамя таго, на павышэнне заробатнай платы работнікаў арганізацыі могуць накіроўвацца сродкі і з фонду вытворчага і сацыяльнага развіцця.

Такім чынам, парадак выкарыстання сродкаў ад дзейнасці, якая прыносяць даходы, вызначаны ў Інструкцыі, і кіраўнік арганізацыі мае права ажыццяўляць стымулюючыя выплаты найбольш каштоўным работнікам, і дазволу Міністэрства фінансаў на гэта не патрабуецца.

? **Ці магчыма ўвядзенне ў штатны расклад аддзелаў культуры райвыканкамаў пасады намесніка начальніка аддзела?**

— Рашэнне аб увядзенні дадатковай адзінкі дзяржслужачага знаходзіцца ў кампетэнцыі мясцовых выканаўчых органаў.

? **Ці будуць павышаны на 5 працэнтаў тарыфныя аклады выкладчыкам дзіцячых школ мастацтваў?**

— З 1 студзеня 2009 г. у агульнаадукацыйных установах, спецыяльных установах адукацыі, установах, якія забяспечваюць атрыманне дашкольнай, прафесійна-тэхнічнай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі, установе адукацыі “Рэспубліканскі цэнтр рэабілітацыі дзяцей дашкольнага ўзросту з парушэннем слыху”, што фінансуюцца з бюджэту і карыстаюцца дзяржаўнымі датацыямі, пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 26 студзеня 2009 г. № 86 “Аб некаторых пытаннях аплаты працы работнікаў устаноў адукацыі” устаноўлена павышэнне тарыфных акладаў педагогічным работнікам на 5 працэнтаў. Улічваючы тое, што дзіцячыя школы мастацтваў адносяцца да ўстаноў пазашкольнай адукацыі і навучання ў сферы культуры, вышэйназваная пастанова на іх не распаўсюджваецца.

На пытанні адказвала начальнік эканамічнага ўпраўлення Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Вольга КАНАНЮК

Паважаныя чытачы!

Калі ў вас ёсць пытанні ў рубрыкі “Чытач — Газета — Міністэрства” і “Юрыдычныя тонкасці”, накіроўвайце іх на адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню: kultura@tut.by



Ніякіх “дыснейлендаў”!

“Музей не ствараецца — ён вырашчваецца”, — мяркуе аўтар канцэпцыі музейна-эфектыўнасці Нясвіжскага замка Ала Сташкевіч. Яна прапануе, што на падставе фактаў, крыніц, якія захаваліся цягам стагоддзяў, нашы сучаснікі могуць распрацаваць мадэль музея.

Сёння, па словах спецыяліста, поўнае ўзнаўленне замка ў тым выглядзе, у якім ён існаваў пры Радзівілах, немагчымае. І не толькі таму, што бракуе артэфактаў той пары: пры магнатах палац быў іх домам, а цяпер — гэта музей, які мае іншыя задачы, у тым ліку — культурна-адукацыйныя, рэпрэзентацыйныя. Тым не менш, нельга з замка рабіць і забаўляльны цэнтр кштальту «Дыснейленда». Спецыялісты найперш нама-



гаюцца перадаць тую атмасферу, што панавала ў гэтым будынку ў пэўны час яго гістарычнага развіцця.

Пры стварэнні канцэпцыі музейна-эфектыўнасці замка, па словах Алы Сташкевіч, улічвалася роля Радзівілаў у развіцці агульнаеўрапейскай культуры. Напрыклад, надзвычай каштоўныя прадметы мастацтва яны прывозілі з замежных майстэрняў і вядомых школ Італіі, Францыі, Іспаніі. Улічвалася і значнасць асобных прадстаўнікоў роду ў Вялікім княстве Літоўскім і Рэчы Паспалітай. Да таго ж, Радзівілы парадніліся са славымі родамі, у тым ліку і каралеўскімі, многіх краін Еўропы.

“Мы прыйшлі да такой высновы, — кажа Ала Сташкевіч, — асноўная місія замка сёння — захоўваць, інтэрпрэтаваць і прапагандаваць гісторыка-культурную спадчыну Нясвіжа як цэнтра культуры Сярэднявечча”. Падаецца, менавіта з лакалізацыі задач і вынікае неабходнасць якасна паказаць як сам горад, так і палац, род Радзівілаў у агульнаеўрапейскім кантэксце. Зыходзячы з гэтага выбудоўваюцца мэты музейна-эфектыўнасці і паўстае шэраг пытанняў, звязаных з ёй.

Канешне, можна і XVII-е...

За час функцыянавання ў старадаўнім будынку санаторыя многія залы былі перароблены ў душавыя, гразелячбыныя пакоі, кінатэатр, крэм... Але штосьці з радзівілаўскіх часоў усё ж захавалася. Зыходзячы з гэтых рэалій, па меркаванні аўтара канцэпцыі музейна-эфектыўнасці, частку залаў палаца неабходна аднавіць у якасці інтэр’ераў. Паводле праекта, такіх залаў вылучана 13. Тут захаваліся статычны інтэр’ер: лепка, камяны, падлога, канфігурацыя сцен.

На мінулым тыдні адбылося чарговае пасяджэнне Рэспубліканскага навукова-метадычнага савета па пытаннях музейнай справы, на парадак дня якога было вынесена ўдакладненне некаторых аспектаў праекта музейна-эфікацыі Нясвіжскага замка. Звязаны яны, у прыватнасці, з нападуненнем мастацкай калекцыі для найбольш дакладнага ўзнаўлення інтэр'ераў архітэктурнага помніка, чыё шыкоўнае аздабленне ўжо ў наступным годзе змогуць ацаніць айчынныя і замежныя аматары даўніны.

Сустрэча з удзелам дырэктараў вядучых айчынных музеяў стала ўжо трэцім абмеркаваннем зместу канцэпцыі музейна-эфікацыі замка Радзівілаў Рэспубліканскім навукова-метадычным саветам, у які, сярод іншых, уваходзяць загадчык аддзела публікацый дакументаў Нацыянальнага архіва РБ Віталь Скалабан, мастацтвазнаўца, дырэктар Музея старабеларускай культуры Барыс Лазука, старшыня Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO Уладзімір Шчасны, кіраўнік рэстаўрацыйных работ у Нясвіжы Сяргей Друшчыц ды шэраг іншых спецыялістаў. Трэба нагадаць, што першае пасяджэнне, прысвечанае абмеркаванню агульных палажэнняў канцэпцыі, адбылося ў красавіку 2007 года, а праз год ужо абмяркоўвалася праектная дакументацыя па першым пусковым комплексе, адкрытым у верасні 2008-га, — дзвюх экспазіцыях, што адлюстроўваюць асноўныя вехі дзейнасці Радзівілаўскага архіва і бібліятэкі, а таксама гісторыі замка.



Так выглядала адна з залаў палаца ў пачатку XX стагоддзя.

Надзвычай важным будзе і праект паказу стэрэаграфічных здымкаў для Беларусі прадметаў з Радзівілаўскай калекцыі, што сёння захоўваюцца ў музеях свету. Для гэтага рыхтуецца вялікая выстаўка-культурным багаццем валодалі Радзівілы. Магчыма, там будуць прадстаўлены лічбавыя копіі, галаграмы, трохмерныя выявы. Аднак нельга не пагадзіцца і з пазіцыяй Алы Сташкевіч, якая зазначае, што такую выстаўку не зрабіць без грунтоўнага вывучэння артэфактаў з Радзівілаўскай скарбніцы.

Па яе словах, гэта будзе завяршальнай стадыяй працэсу музейна-эфікацыі, што зможа ажыццявіцца прыкладна праз 2 — 3 гады. Дарчы, гэты праект дазволіць у будучым прывезці на выстаўку ў замак арыгіналы.

Шафа, гарнітур і сайт

Нельга абмінуць увагай і праграму «Радзівіліяны», што зараз знаходзіцца ў стадыі рэалізацыі. У праекце пад эгідай UNESCO па адлічбоўванні найбольш значных пісьмовых крыніц са спадчыны Радзівілаў, у тым ліку архіўных і

Радзівілаўскі акцэнт музейна-эфікацыі

24 залы Нясвіжскага замка ў кантэксце рэстаўрацыі

Першапачаткова стаяла пытанне: на які, так бы мовіць, перыяд арыентавацца, каб праводзіць рэстаўрацыю. Канешне, ідэальна было б ўзнаўляць інтэр'еры згодна з іх выглядам у гады росквіту замка канца XVII — XVIII стагоддзяў — часоў панавання Міхаіла Казіміра Рыбанькі і Караля Станіслава Пана Каханку, дамінаванне стыляў барока ды ракако. Але нават пры тым, што ёсць падрабязныя апісанні і інвентары, сёння такую рэстаўрацыю правесці вельмі складана. Як адзначыла Ала Сташкевіч, той перыяд, які можна рэальна адлюстраваць у музейна-эфікаваных інтэр'ерах, — гэта XIX — пачатак XX стагоддзяў. Гэтым паспрыяюць захаваная выдатная іканаграфія будынка, статычны інтэр'ер, ды і рэчы эпохі Класіцызму, неастыляў сёння яшчэ можна купіць на аўкцыёнах, у антыквараў або знайсці іх аналагі. Часткова па існуючых рарытэтах, у прыватнасці — еўрапейскіх, можна зрабіць якасныя копіі.



ка «Невымерныя страты», дзе на падставе сучасных тэхналогій наведвальнікі змогуць даведацца пра сучаснае месцазнаходжанне калекцый сплукіх паясоў, узбраення, жывапісу, мэблі з замка.

Да ўсяго, гэта — непрамая рэстытуцыя. Большасць навукоўцаў перакананы, што няхай і віртуальна, але ўсё ж неабходна паказаць, якім гісто-

бібліятэчных збораў, аб'ядналіся спецыялісты з Беларусі, Літвы, Украіны і Польшчы. Па выніках «Радзівіліяны» плануецца стварыць базу дадзеных, што будзе знаходзіцца ў інфармацыйна-аналітычным цэнтры Нясвіжскага замка.

Па словах намесніка дырэктара па навуковай рабоце Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Нясвіж» Галіны Кандрацэвай, ужо распрацавана і ажыццяўляецца праграма набыцця антыкварных прадметаў для 24 экспазіцыйных залаў, агульная плошча якіх складае больш за тры тысячы квадратных метраў. Варта адзначыць, пошукі аўтэнтычных радзівілаўскіх прадметаў даюць плён: так, у Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы апынуліся два шыкоўныя люстэркі, якія ў хуткім часе вернуцца ў замак. Там жа захаваліся і дзве парцелянавыя вазы, што ўжо «пераехалі» ў Нясвіж. Летась закупілі і салонны гарнітур канца XIX стагоддзя, кніжную шафу і некаторыя іншыя каштоўныя прадметы.

Як адзначыла Галіна Міхайлаўна, пасля апошняга наведвання замка Прэм'ер-міністрам Рэспублікі Беларусь Сяргеем Сідорскім у пратаколе даручэнняў з'явіўся пункт аб тым, што з наступнага года на музейна-эфікацыю аб'екта нават ва ўмовах няпростага эканамічнага становішча будуць выдзяляцца мэтавыя сродкі.

Што да штату супрацоўнікаў музея-запаведніка, то з кожным годам ён будзе павялічвацца. Напрыклад, пасля адкрыцця першага пусковага комплексу быў створаны сектар «Палацавы ансамбль». У перспектыве будуць адкрывацца аддзелы па рэкламе і інфармацыйнай падтрымцы праекта. З цягам часу адкрывацца і экспазіцыйна-выставачныя аддзелы, а ўжо сёння плануецца зрабіць сайт Нясвіжскага замка.

Па меркаванні Алы Сташкевіч, музейна-эфікацыя Нясвіжскага замка — гэта справа не толькі калектыву гісторыка-культурнага музея-запаведніка, але і каардынаванне высілкаў многіх даследчыкаў, мастацтвазнаўцаў, гісторыкаў, музейшчыкаў для плённай працы на гэтым аб'екце нацыянальнага значэння, вынікі якой, у адпаведнасці з даручэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, зможам убачыць ужо ў маі 2010 года.

Кастусь АНТАНОВІЧ
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Рэстытуцыя праз 3D

Музейна-эфікацыя замка прадугледжвае і стварэнне тэматычных экспазіцый, якія распаўсюдзяць пра яго гісторыю і род Радзівілаў як палітычных, ваенных, рэлігійных дзеячаў, іх уклад у развіццё культуры на беларускіх землях. У тым ліку павінны быць прадстаўлены асноўныя дакументы, прывілеі на наданне тытулаў, магчыма і дэманстрацыя сапраўдных рарытэтаў — падораных у наш час музею-запаведніку Мацеем Радзівілам арыгінальных гравюр. З цягам часу мяркуецца аднавіць і знакамітую партрэтную галерэю.



На здымках: фрагменты інтэр'ераў Нясвіжскага замка Радзівілаў.



Тым не менш, было б памылкай не прадэманстраваць інтэр'ер замка і перыяду ракако. Гаворка найперш пра залатую залу, якая ўвайшла ў многія апісанні замка як найбольш багата дэкараваная і рэпрэзентацыйная. Архітэктары мяркуюць поўнасна ўзнавіць статычны інтэр'ер памяшкання, але функцыянальнае прызначэнне яго будзе не толькі музейным: гэта — зала для прыёмаў, канцэртаў і іншых мерапрыемстваў падобнага кшталту. Плануецца аздабленне ўнутранага інтэр'ера ў стылі ракако са спецыяльна вырабленай мэбляй для афіцыйных сустрэч. Упісання ў прастору памяшкання таксама магла б і копія габелена з выявай Міхаіла Казіміра Рыбанькі, якая сёння знаходзіцца ў Музеі Чартарыйскіх у Кракаве.

У стылі неарэнесансу мяркуюць аднавіць камінную залу. Для гэтага неабходна закупіць адпаведныя ўзоры антыкварнай мэблі, сфармаваць партрэтны рад, некаторыя з палотнаў якога ўжо ідэнтыфікавалі (частка з іх захоўваецца ў калекцыях Нацыянальнага мастацкага музея і Нацыянальнага музея гісторыі і культуры). З цягам часу яны могуць хаця б часова — на дэпазіт — вярнуцца ў замак. Сцены гэтай залы некалі ўпрыгожвалі дубовыя панелі і «курдыбан» — пакрытая сусальным золатам і распісаная фарбамі цяснёная скура. Як кажуць спецыялісты, гэта таксама рэальна ўзнавіць.

Тэатральную залу, што будзе адносіцца да канца XVIII стагоддзя, таксама мяркуецца выкарыстоўваць пасля завяршэння работ у сваім прызначэнні — для правядзення тэатральных сустрэч і пастацовак, але з элементамі класічнай музейна-эфікацыі: яна адлюструе ўклад Радзівілаў у развіццё сцэнічнага мастацтва Вялікага княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай.

Калі б слова “Музыка” было мужчынскага роду, яно гучала б менавіта так: Праватораў. І справа не толькі ў гучнасці гэтага прозвішча (апошнюю яму надае сама асоба Генадзя Панцеляймоначі — народнага артыста Расіі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, прафесара Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі), але і ў амаль бахаўскай сімволіцы, “зашыфраванасці” ў ім літарных спалучэнняў.

ПРА — гэта сімвал змястоўнасці праватораўскай манеры выканання.

ВА — вокліч радаснага здзіўлення, што ўзнікае ад кожнага сутыкнення з музыкай у ягоным прачытанні.

ТОРАў — знак гістарычнага ўнёску, годнага “музычнай бібліі”, у культуру Беларусі, сімвал сусветнага прызнання і... шалёнай энергетыкі. Бо “тор” па-беларуску — гэта след на дарозе, кірунак дзейнасці, шлях. На іўрыце “тора” — першая частка Бібліі. Па-англійску “tor” — пік, а “top” — вяршыня. А яшчэ — ваўчок, які верціцца так хутка, што прасачыць за кожным абаротам проста немагчыма.

ПРА

Калі за пультам ці за раялем — Генадзь Праватораў, ніколі не пакутуеш ад пытання: пра што гэтая музыка? Асэнсаванасць кожнага гуку і ўсёй партытуры разам можна лічыць ягоным творчым крэда.

Здаецца, музыку ён можа зрабіць з усяго, абсалютна з любога спалучэння гукаў — нават прызначанага, так бы мовіць, для таго, каб патрапіць танцоўшчыкам “пад нагу”, прапаноўваючы пэўную рытміку для іх скокаў. Памятаю, як ён дырыжыраваў некалькімі балетнымі спектаклямі Беларускага дзяржаўнага музычнага тэатра. Думалася: хіба ж гэта яго ўзровень? Яму б — у La Scala дырыжыраваць! Дый артысты, бывала, ляліся — ажно ў партэры чуваць было: маўляў, куды ён так махае, ажно ногі заплятаюцца. Але раптам звыклы “музон” зайграў такімі яркімі аркестравымі фарбамі, такімі тонкімі псіхалагічнымі адценнямі, што ператварыўся ў Музыку — з вялікай літары. Фразы не проста гучалі, яны быццам выгаворваліся. Замест “сплюшчаных” у пляскаты блінец гукаў утварылася суцэльнае музычнае паветра, што дыхала то як сарамлівая пара на першым рамантычным спатканні, то як каханкі ў парыве жарсці. Адчуванне цуда, што адбываецца ў цябе на вачах, было такім, як быццам бы эскізы “фонавых” малюнкаў ператвараліся ў канцэпцыйныя шэдэўры сусветнага жывапісу.

Можа, такое ўменне “чытаць паміж нотаў” ў Праваторава менавіта з-за таго, што ён і папраўдзе — умее музыку чытаць, а не толькі слухаць.

“На сімфанічны факультэт я паступаў ужо дастаткова сталым музыкантам, — распавядае Генадзь Панцеляймоначі. — Таму што, па-першае, дагэтуль займаўся на фартэп’янным факультэце. Па-другое, мая адукацыя пашырала за кошт працы ў філармоніі. У Маскоўскай філармоніі практыкавалася наступнае: дзесьці за гадзіну да пачатку канцэрта ў фэе праходзілі лекцыі. У куточку стаяў раяль, лектар расказваў пра тую праграму, якая прагучыць, а я выконваў фрагменты музыкі. А дагэтуль я ўжо гадоў з 14-ці заўзята наведваў усе канцэрты і ўсе рэпетыцыі — усіх дырыжораў, як добрых, так і дрэнных. І гэта таксама дапамагала мне выходзіць за межы праграмы.

Партытуру трэба вучыць вачыма, без раяля. Мне пашанцавала, бо я так развучаў фартэп’янные творы. А іграў іх толькі потым, адразу на памяць. Таму зараз пакажыце мне любыя ноты — я іх хутка вывучу вачыма. Толькі адкрываю партытуру — і адразу чую, як яна гучыць. Гэта ж і тэмп — таксама вызначаю вачыма. На жаль, так робяць не ўсе: існуе і іншы метады. Дырыжоры дый увогуле выканаўцы вывучаюць твор, слухаючы яго запіс. Але я раў бы слухаць запісы толькі пасля таго, калі сам сыграў з аркестрам. Твор павінен цалкам прагучаць у табе самім, на твай уласнай “кружэлцы”. Усе тэмпы, адхіленні ад тэмпу, усе галасы, усё, што ёсць каштоўнага ў партытуры, — усё павінна быць зроблена уласнымі намаганнямі”.

Музыка

Майстар, маэстра, маг і чараўнік

мужчынскага роду: Генадзь ПРА-ВА-ТОРАў



ВА!

Што-што, а здзіўляць Праватораў умее.

Па-першае, самімі праграмамі канцэртаў. Пры выбары твораў ён арыентуецца не на густы публікі ды “раскручанасць” пэўных імёнаў і стыляў — Генадзь Панцеляймоначі любіць прапаноўваць штосьці новае. І заўсёды высокапрафесійнае.

Па-другое, Праватораў заўсёды здзіўляе сваімі інтэрпрэтацыямі — нечаканымі, але пераканаўчымі. Памятаю, у Беларускам саюзе кампазітараў павінен быў паказвацца надзвычай мудрагелісты поліфанічны твор. Саліст быў нападгатове, а канцэртмайстар штосьці затрымліваўся. За раяль нечакана сеў Праватораў і літаральна “з ліста”, без падрыхтоўкі “прачытаў” найскладаную фактуру і хвацка “закручаную” драматургію, ды яшчэ ў ансамблі з салістам, калі выпадковая памылка — гэта крах. Потым звярнуўся да залы: “Мы зараз сыграем яшчэ раз — “на

біс”. Не ведаю, што мяне ўразіла болей: пачатковы “пошук ісціны” ці канчатковы “эталонны варыянт”.

Па-трэцяе, Праватораў умее здзіўляць сваёй асобай. Пяць гадоў таму літаральна “прыхаваў” свой юбілей: ад інтэрв’ю адмаўляўся (“Чаго пра мяне гаварыць? Прыходзьце лепей на канцэрты і спектаклі!”), увогуле цураўся ўсялякай пампезнасці. Дый сама рэчаіснасць для яго — быццам знешняя абалонка, а сутнасць жыцця — там, у музыцы.

Можа, невыпадкова выбраў жонку Тэрэзу сярод прадстаўнікоў такой рэдкай музычнай спецыяльнасці, як арфісты? Дачка, дарэчы, таксама навучаецца ігры на арфе. Арфей і ягоныя “арфы” — гучыць, канешне, рамантычна. А што? Знешне ён, вядома, на Арфея не падобны, а ўнутрана... Такое ўменне здзіўляцца, што ўласцівае Праватораву, бывае хіба ў не сапсаваных цывілізацый дзяцей.

“Мае бацькі не былі музыкантамі, — прыгадвае Праватораў, — але паводле генаў яны былі людзьмі папраўдзе музычнымі. Бацьку я амаль не ведаў, а ён, дарэчы, іграў на скрыпцы. У 1930-м яго арыштавалі. За сатырычныя вершы. І больш мы яго не бачылі. Маці была медсястра. Але добра спявала, любіла музыку і вельмі хацела даць мне музычную адукацыю. Мабыць, таму, што ў яе

вае, што ўсе яны — абсалютна розныя і па мануальнай тэхніцы, і па выканальніцкай манеры: Генадзь Панцеляймоначі не “забівае” сваім аўтарытэтам, а, наадварот, высвечвае творчую індывідуальнасць кожнага. Дый нацыянальную дырыжорскую школу ён фарміруе не толькі ўласна выкладчыцкай дзейнасцю, але і кожным сваім выхадам на сцэну і проста да аркестра. Можа, такая

было шмат сяброў-музыкантаў. Я вучыўся ў звычайнай школе і ў музычнай. А калі паступаў у Цэнтральную музычную школу, у трэці клас, яна мне сказала: “Чаго ты будзеш тыя самыя творы іграць? Трэба іншыя”. І за пяць дзён да іспыту я пачаў, тоячыся ад выкладчыка, вучыць новую праграму. Зразумела, не давучыў. На іспыце, чаго тут круціць, іграў дрэнна. Нават спыніўся. І мне паставілі “нездавальняюча”. Але на маці я не крыўджуся — нават наадварот. Бо пасля гэтага я год займаўся самастойна. Піяніна ў мяне тады ўжо было — яго напрат узялі. І калі прыйшоў паступаць ужо ў чацвёрты клас, дык іграў праграму за сёмы. А яшчэ выконваў свой уласны твор. Ды іграў у такім шалёным тэмпе, што ўсе пачалі пытацца, у які ж клас я паступаю”.

ТОРАў

Праватораў — папраўдзе наша “музычная біблія”. Беларусі пашчасціла, што выхаванец Маскоўскай кансерваторыі, музыкант з сусветна вядомым імем, блізкі сябра і паплечнік Мсціслава Растропавіча, Дзмітрыя Шастаковіча (менавіта Праватораву той даверыў у 1963 годзе сваю оперу “Кацярына Ізмайлава”, і яе запіс быў уганараваны Гран-пры і залатым медалём на конкурсе ў Парыжы) звязаў свой лёс з усімі нашымі вядучымі калектывамі. У розныя гады ён быў галоўным дырыжорам Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра, Мінскага духавога аркестра “Няміга”, сімфанічнага аркестра Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь.

А колькі новых беларускіх партытур упершыню загучалі дзякуючы менавіта яго дырыжорскай палачцы! Сярод самых буйных — опера “Візіт дамы” Сяргея Картэса, балеты “Страсці” (“Рагнеда”) Андрэя Мдзівані, “Медфіста” Уладзіміра Кандрусевіча, сімфоніі Дзмітрыя Смольскага. Бы чараўнік, ён ажывіў “мёртвыя” ноты і данёс да слухача не толькі тое, што было закладзена ў партытуры кампазітарамі, але і тое, што знайшоў там сам — “паміж нотаў”.

Ды ўсё ж галоўны ўнёсак майстра ў нашу культуру — гэта нацыянальная дырыжорская школа. Сярод яго непасрэдных выхаванцаў — дырыжоры Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Вячаслаў Воліч, Іван Касцяцін, мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор Прэзідэнцкага аркестра Беларусі Віктар Бабарыкін і іншыя. Самае ціка-

энцыклапедычнасць ведаў, шырыня поглядаў, прага да ўсяго новага і цікавага перадалася Праватораву калісьці ад яго выкладчыкаў?

“Сярод маіх выкладчыкаў я вызначыў бы, у першую чаргу, Аляксандра Барысавіча Гальдэнвейзера. Гэта быў вялікі чалавек, я параўнаў бы яго са стрыжнем, без якога развалілася б мая далейшая музычная адукацыя. Бо ён пакінуў самы вялікі след і, што вельмі важна, яшчэ на пачатковым этапе. Я вучыўся ў яго дзесяць гадоў ігры на раялі. Але метады яго аналізу фартэп’янных твораў потым з усімі падрабязнасцямі выкарыстоўваў у аркестры. Як і тое, каб у акордах былі чутны ўсе гукі — не тры з шасці, бо астатнія кудысьці “зніклі”, а ўсе шэсць! У яго былі цікавыя філасофскія погляды. Ён нават напісаў кнігу пра Талстога, сябрам якога быў, і ягонае светаадчуванне фарміравалася пад уздзеяннем вялікага пісьменніка. Пра Гальдэнвейзера можна расказваць бясконца, бо ён быў нібы адасоблены сусвет. Нават у 80 гадоў быў поўны энергіі, іграў з аркестрам канцэрт Моцарта ў Вялікай зале Маскоўскай кансерваторыі. Праўда, яму гэта было ўжо цяжка, але ён пераадоляваў сябе, хібы памяці, і смела браўся за выкананне, дзякуючы ўласнаму метаду аналізу тэксту”.

Што ж да энергетыкі, дык кандыдат мастацтвазнаўства Алена Лісава піша, што “Праватораў “паказвае” не тэмп руху, а яго энергетыку, ток гукавых цягацэнняў, драматызм пераадолення і дасягнення мэты”.

Пра тэмперамент Праваторава ходзяць легенды. Кажуць, знайшла нека прывіральшчыца зламаны дырыжорскі пульт — і давай плакаць: гэта што ж за вандалы тут хуліганілі? А ёй — цішэй-цішэй: гэта Праватораў рэпечыраваў.

“Самае галоўнае пры рабоце з партытурай — вызначыць тэмп. І што для гэтага трэба — мабыць, толькі чараўнік ведае...”

Дык пажадаем шаноўнаму юбіляру таго чараўніка, які верне яму пасля цяжкай хваробы спрынтарскія тэмпы на марафонскія дыстанцыі далейшай жыццёвай партытуры, у якой яшчэ будзе многа-многа захапляючых тактаў.

**Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

P.S. У матэрыяле выкарыстаны фрагменты размоў з Генадзем Праваторавым, запісаныя студэнтам Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Уладзімірам Авадом пад час заняткаў у класе.



С.Лагачоў. “Белы лакаматы”.

Барысаў — Жодзіна — транзіт

Гульня з фактурамі ў кропцы сутыкнення

Апошнім часам у беларускім мастацтве склалася тэндэнцыя да ажыўлення выставачнай дзейнасці ў правінцыйных гарадах. Цікавыя падзеі, якія адбываюцца ў сценах выставачнай залы Барысаўскай цэнтральнай бібліятэкі, дадаткова пацвярджаюць гэты факт. Выстаўкі работ жывапісцаў Валерыя Шкарубы, Нінелы Шчаснай, Віктара Альшэўскага, архітэктара Галіны Левінай, скульптара Анатоля Анікейчыка, выніковая выстаўка арт-сесіі юных мастакоў Мінскай вобласці, а таксама навуцэнцаў студыі Рышарда Мая — вось няпоўны спіс экспазіцый, што прайшлі ў Барысаве.

Днямі ў выставачнай зале завяршыўся яшчэ адзін праект — выстаўка “Барысаў — Жодзіна — транзіт”, якая дае магчымасць убачыць работы лепшых мастакоў з гэтых гарадоў. Кожны з іх — стале творца са сваім непаўторным почыркам. Іх работы вядомыя не толькі ў Беларусі, але і за мяжой. Ды і спектр творчых інтэрсаў мастакоў надзвычай шырокі.

Тонкія, прасякнутыя светлым гумарам палотны Аляксандра Фралянкава цудоўна суседнічаюць з дэкаратыўнай гульнёй з фактурамі на нацюрмортах Віктара Бялова. Жывапіс Фралянкава — прыклад рэдкага таленту стварэння атмасферы, інтымнай прасторы герояў твораў і самога аўтара. Работы Бялова дэманструюць легкае валоданне мастацтвам колеру, якому пад сілу надзяленне бутэлек, фруктаў ды талерак душой і характарам. Уладзімір Гладкевіч, больш вядомы сваёй кніжнай графікай, паказаў тэрыторыю філасофіі на работах, выкананых алеем і ў змешанай тэхніцы. Што да Вікенцыя Стасевіча, дык ён прадставіў серыю пастэляў, мяккая фактура якіх цудоўна пасуе вобразу беларускай прыроды са склада-



В.Бялоў. “Нацюрморт з бульёткай”.

мастацкім вучылішчы і Беларускаму дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце. Транзіт паміж двума гарадамі, заяўлены ў назве выстаўкі, прадугледжвае нейкія новыя ўражанні, роздумы. Вось тут і знаходзіцца кропка сутыкнення творчых асоб. Прыкладам таму з’яўляецца шэраг работ духоўнай тэматыкі: “Анёл” Бялова, трыпціх “Каганец” Гладкевіча, “Спадчына” Фралянкава. Можна заўважыць і агульнае імкненне да пераўтварэння, пошуку вобразаў праз касцюмы ў жывапісе Лагачова (“Парадны партрэт рамантычнага героя”) і ў скульптуры Шомава (“Арлекін”, “Панчохи”).

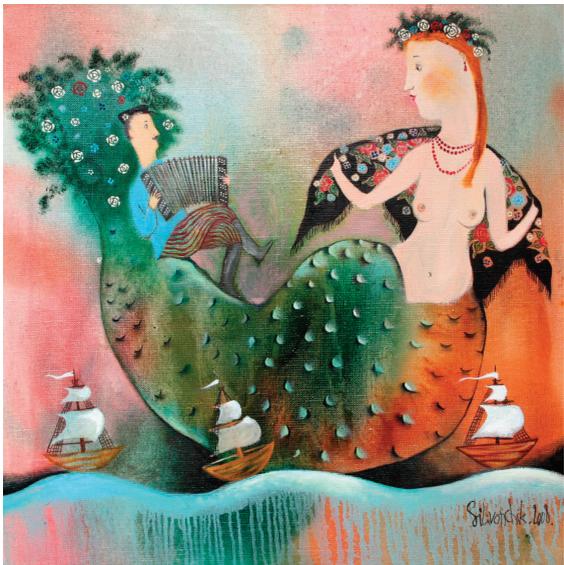
Такія выстаўкі дазваляюць жыхарам невялікіх гарадоў знаёміцца з творчай дзейнасцю сваіх славетных землякоў, назіраць цікавыя з’явы ў беларускім мастацтве. А супрацоўнікі Барысаўскай бібліятэкі заўсёды чакаюць у выставачнай зале творчых асоб і шчыра вітаюць сваіх гасцей.

Наталля ЦАРЫК,
кандыдат мастацтвазнаўства

Вось такія настроі!

“Жаночы погляд” па-за “жаночай лініяй”

У гродзенскай галерэі Тызенгаўза працуе выстаўка пад назвай “Настроі”. Яе аўтары — маладыя мінскія мастачкі Таццяна Грыневіч і Ганна Сілівончык, якія яшчэ раз даказалі: выдзяленне своеасаблівага “жаночага погляду” ў мастацтве мае важкія падставы. Выстаўка ж іх работ настолькі незвычайная, што натуральным жаданнем было пашырыць межы творчасці гэтых мінчанак да... маніфесту “жаночай лініі” ў сучасным беларускім мастацтве.



Г.Сілівончык. “Песня пра мора”.

Дзіўнай па сваёй самабытнасці і цэласнасці з’яўляецца творчасць Ганны Сілівончык. Ужо зараз можна смела казаць пра пазнавальнасць яе арыгінальнага стылю, дзе прысутнічаюць глыбокія архаічныя і фальклорныя вытокі. Аднак у карцінах няма суровых і змрочных нот: яе жывапіс пранізваюць святочныя, казачныя і гумарыстычныя інтанацыі. Незвычай-



Т.Грыневіч. “Сакрэт”.

ныя кампазіцыі Ганны нараджаюць цёплае пачуццё настальгіі па дзяцінстве. Вобразы Г.Сілівончык ёмістыя і зразумелыя, а прастата тэхнікі (дакладныя графічныя лініі і яркая размаляўка) дапаўняецца той узорыстасцю, якая, прыхарошваючы прымітыўныя формы, пераўтварае іх у прыгожыя цацкі. Гэтыя наіўнасць і дабрыня, бескарысліваць, адкрытасць і святлонасць надаюць работам якасць своеасаблівага аб’яргу ці анёла-захавальніка, побач з якімі зло немагчымае.

Іным паўстае жывапіс Таццяны Грыневіч, у чыіх карцінах няма рэалістычнай дакладнасці і яснасці. Наадварот, пастаянная гульня з вобразамі, якія нібы перацкаюць з аднаго ў другі, нейкая дваістасць успрыняцця падкрэсліваюць вечную зменлівасць свету. Кампазіцыі пераўтвараюцца ў тэатральную дзею, дзе... няма фіналу. Вольныя асацыяцыі, лініі і экспрэсіўныя колеравыя плямы, якія ўзніклі выпадкова, нараджаюць новую таямнічую паэтычную рэальнасць.

Назва экспазіцыі “Настроі” як нельга лепей адлюстроўвае сутнасць прадстаўленых карцін: жаночы свет не адназначны, ён багаты, шчодры, зменлівы і — асабліва — прыгожы. Таму натуральна, што выстаўка выклікала мноства цёплых водгукў у гледачоў. Акрамя таго, маладыя мастачкі нядаўна былі прыняты ў члены Беларускага саюза мастакоў.

Наталля ПАЎЛЕНКА, мастацтвазнаўца
Гродна

Адкрыццё незвычайнага праекта адбылося ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы. Новая выстаўка “Графема” ўяўляе сабой калаж арт-праектаў некалькіх беларускіх мастакоў, у кожным з якіх у той ці іншай форме з пэўнай мэтай прысутнічае тэкст.

Выстаўка “Графема” — гэта дэманстрацыя мастацтва, дзе знайшлося месца для літар, слоў і словазлучэнняў. Яна — доказ таго, што тэкст і выяўленчае мастацтва — гэта не розныя полюсы, гэта два ўзаемапранікаючыя элементы, якія адкрываюць новыя шляхі для ўвасаблення той ці іншай ідэі: ад філасофскага пазнання самога сябе да папулярна-зацікавага здаровага ладу жыцця.

У выстаўцы прымаюць удзел Уладзімір Цэспер,

Два полюсы аднаго тэксту



Р.Вашкевіч. “Партрэт на памяць”.

Руслан Вашкевіч, Аляксей Лунёў, Аляксей Губараў, Міхаіл Гулін, Антаніна Слабодчыкава і Сяргей Кірушчанка. Іх праекты ў розны час ужо былі прэзентаваны грамадскасці паасобку, але ў музеі яны сабраны разам у адзін калаж, каб у сукупнасці звярнуць увагу на такую форму мастацтва, як “тэкст”, што з’яўляецца не проста выкарыстаннем новай тэхнікі, але своеасаблівым канцэптуальным ходам. Апошні і раскрывае пэўную ідэю. Менавіта гэтым быў абумоўлены выбар мастакоў — удзельнікаў выстаўкі. Усе выстаўленыя работы — не асобна ўзятыя творы, дзе проста прысутнічае тэкст. Гэта — фрагменты буйных «тэкставых» праектаў. Менавіта па гэтай прычыне да работ мастакоў дадаецца тэкст канцэпцыі, каб глядач змог зразумець ідэю, закладзеную ў кожным фрагменце.

Канстанцін АНТАНОВІЧ

Бестыярыум “Выйшаў у свет”

“П’еса” пад акампанементам... дракона

У Сярэднявеччы “Бестыярыумы” становіліся своеасаблівай кнігай пазнання свету. Праз яднанне фантастычных жывёл з рэальна існуючымі, чалавек той эпохі шукаў ключы да пазнання асяроддзя, выводзіў уласныя правылы паводзін у сацыюме. Сучасная навука пацясніла з заалагічных падручнікаў выдумку, але загадкавыя істоты працягваюць хваляваць думкі чалавека. У сакавіку яны чарговы раз (згадаць хаця б творы Хорхе Луіса Борхеса) “выйшлі ў свет”: у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва прайшла выстаўка ляўкасу Маргарыты Сташулёнак “Некласічны бестыярыум”.

Для маладой мастачкі — гэта не першая спроба прадэманстраваць публіцы арыгінальны свет фантазіі. Яна шмат выстаўлялася ў залах сталічных галерэй і музеяў. Многія работы Маргарыты трапілі ў прыватныя калекцыі Вялікабрытаніі, Расіі, Польшчы, Германіі, Італіі.

Паветраная празрыстасць і лёгкасць, якія тэхнічна ўласцівыя роспісу па ляўкасе, быццам спецыяльна выдуманы для таго, каб на невяліччай прасторы ствараць паралельныя сусветы. Сапраўды, мастачка нібыта гуляе з гледачом, накладваючы ірэальнасць на звычайную плынь чалавечага быцця. Па сутнасці, на выстаўленых работах можна было пабачыць толькі дзве класічныя міфалагічныя істоты: дракона, які дыхае агнём, ды ілюзорнага адзінарога. У асноўным жа Маргарыта пацягвае смугой фантазіі звыклыя пейзажы. І тады ты раптам заўважаеш, як знаёмы яшчэ ўранку квартал ператвараецца ў “Горад-востраў”, як над спячымі вокнамі лунаюць серэнады акунёў ды карпаў (нізка “Музыка рыб”) ды “Сон”, нібыта жывая вада, пакрысе абуджае ў людзях веру ў чуда, які абавязкова абудзецца.

Мастачцы ў падачы матэрыялу ўласціва тэатральнасць. Нават серыя работ пад назвай “Рэдкія сцэнарыі” аформлена накшталт вулічнай пляцоўкі вандроўных лялечнікаў. На тых “сцэнах” разыгрываюцца драмы з каралеўскага жыцця, марскія баталіі. Але пры няправільным раскладзе карт лёсу пысочны гадзіннік жыцця перамольвае квітнеючыя сады тых прынцаў і служкаў пустыні.

Але ж у большасці сваёй маляваная “п’еса” Маргарыты Сташулёнак — жыццесцвярджалыя. Мастачка быццам аглядае асяроддзе праз забытыя якімсьці дзіцем чароўныя шкельцы, адкрываючы пасталелым людзям край, дзе пануюць анёлы. Яны ператвараюць кожны дом у сапраўдны “Каўчэг”, які захоўвае парасткі любові, шчырасці і дабрыні. Бестыярыум Маргарыты — гэта куфар з сакрэтам, які для дапытлівага вока захоўвае адмысловы свет чулівай душы чалавека. Для гэтага трэба толькі адкрыць сэрца.

Настасся ПАНКРАТАВА



М.Сташулёнак. “Куфар з сакрэтам”.

На атрыманне прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі



Настрой — “бяседны”

Ансамбль народнай музыкі “Бяседа” Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь — бы той фірменны знак, эмблема, ужо амаль брэнд добрага настрою, якім пазначаны многія нашыя святы. Нязменны ўдзельнік “Дажынак”, гэты калектыў ужо сам па сабе асацыюецца з багатым творчым ураджаем: новыя песні, адна за другую лепей, з’яўляюцца ў яго, бы грыбы пасля дажджу ці маладыя вясновыя парасткі пасля снежнай зімы. Тут і ўласна народныя песні ў адметных апрацоўках, і аўтарскія кампазіцыі, блізкія да народных (часам і не адрозніш: ці то народная гэта песня, што прайшла шліфоўку стагоддзямі, ці то — створаная і аранжыраваная літаральна сёння), і шырокі разліў узнёслай лірыкі, пазначанай кампазітарскай пячаткай кіраўніка ансамбля — народнага артыста Беларусі Леаніда Захлеўнага.

Галоўнае, абсалютна ўсе песні (і асобныя, і аб’яднаныя ў цыклы) — аптымістычныя. Гавораць, прымусяць музыкой плакаць — лягчэй, чым усміхацца. Дый беларускія песенныя фальклор — пераважна тужлівы, задумлівы. Нават жартоўныя песні (узгадайце хаця б самую, бадай, вядомую — “Чаму ж мне не пець?”). Праўда, у XX стагоддзі мэтанакіравана ствараўся іншы фальклорны вобраз — радасны, танцавальны: “Лявоніха”, “Бульба”, “Полька-Янка” — усё гэта танцы, іх мелодыка створана па танцавальных законах. А рэпертуар “Бяседы”, нягледзячы на прытанцоўванні артыстаў пад час выступленняў, — песенны не толькі паводле жанравых азначэнняў кампазіцый, а паводле сваёй сутнасці. Кожная “бяседаўская” інтанацыя — спеўная, вакалізаваная ўжо паводле сваёй прыроды.

Парадокс? Зусім не. Як і тое, што з’явіўся ансамбль у студзені 1991 года — у складаны час, калі многія трывалыя, здавалася б,

калектывы народнага кірунку распадаліся. Адны — з-за грашовых праблем, іншыя — з-за адсутнасці веры ў сваю запатрабаванасць. Мабыць, толькі цяпер, праз нейкі прамежак часу, стала бачнай тая роля, якую без усялякіх лозунгаў і прамой узяла на сябе “Бяседа”: не пакадаць чалавека без надзеі і ўмення усміхацца простым чалавечым радасцям.

Усё, да чаго “дакранаецца” ансамбль, нібы становіцца азораным сонечным святлом. Сонца ж не насміхаецца, нават калі і прыпальвае: яно — саграе. Так і “Бяседа”. Нават звярнуўшыся да тэмы Вялікай Айчыннай вайны, Л.Захлеўны здолеў знайсці тую настальгічна-лірычную павароты, што не пярэчылі асноўнаму “бяседаўскаму” кірунку і яшчэ больш умацавалі фінальную радасць перамогі: невыпадкава цыкл “С днём рождзена, Победа!” быў адзначаны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Ансамбль папулярны не проста беларускую песню — ён папулярны цяперашнюю квітнеючую Беларусь. Таму нядзіўна, што ў яго з’явіліся шматлікія “паслядоўнікі” і нават пераймальнікі. Але дасягнуць “бяседаўскага” прафесійнага ўзроўню не так проста: пры ўсёй шчыльнасці канцэртнага графіку ансамбль не спыняе ні рэпетыцыі, ні працу ў студыі.

Дарэчы, апошнім часам і сам ансамбль стаў нагадваць гэтую “студыю-майстэрню”, дзе выходзілі творцы: артысты “Бяседы” маюць таксама свае сольныя праекты, а Мікалай Алешка паспяхова сумяшчае заліхвацкую ігру на гармоніку з напісаннем аранжыровак і ўласных кампазіцый. Нагадвае ансамбль і “міні-тэатр”, бо кожная яго песня — гэта псіхалагічна дакладная сцэна, у якую міжволі “зацягваюцца” глядачы-слухачы. Гэты відовішчы рад “бачны” нават у аўдыёзапісах: ён пульсуе ў рытміцы, грацыёзна “выглядае” са спеўных інтанацый. І — яшчэ больш вабіць прыхільнікаў.

Фота Юрыя ІВАНОВА

У тым, што беларускія цымбалы патрабуюць далейшага ўдасканалвання, сёння ўжо ніхто не сумняваецца. І пакуль майстры ўсё яшчэ шукаюць новыя тэхналогіі вырабу гэтага музычнага інструмента, выканаўцы і кампазітары знаходзяць у ім новыя магчымасці для выразнасці. Адна з іх — у спалучэнні цымбальнага тэмбру з іншымі.

Невыпадкава адзін з нядзіўных філарманічных канцэртаў лаўрэата міжнародных конкурсаў трыо “Кансананс”, у складзе якога цымбалістка Таццяна Шумакова, Наталля Аруцонава і піяніст Валеры Баравікоў, называўся “У свеце гукаў і фарбаў”. Трыо “Кансананс” упершыню выступіла разам з Дзяржаўным камерным аркестрам.



Вітражнае паходжанне гукаў

Гасцямі Мінска сталі польскія музыканты: струнны квартэт “Akademos” і майстар класічнай гітары Рох Маджаеўскі. Іх канцэрт у Беларускай дзяржаўнай філармоніі і сустрэча з нашымі дзеячамі культуры ў Беларускай саюзе кампазітараў былі прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння знакамітай польскай кампазітаркі, скрыпачкі і пісьменніцы Гражыны Бацэвіч.

Але ў праграму аказаўся ўключаным і новы квартэт “Вітражы” маладога беларускага творцы, аспіранта Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Канстанціна Яськова.

Гэты факт сведчыць пра сапраўднае прызнанне нашай музыкі ў замежжы, бо прафесійныя выканаўцы заўсёды з’яўляюцца лепшым “мастацкім саветам”: яны ніколі не возьмуць у свой рэпертуар тое, што не адпавядае высокім мастацкім крытэрыям, прынятым у свеце. У вартасцях новага твора К.Яськова пераканацца не цяжка. Кампазітар быццам перанёс у музыку вітражную тэхніку: 17 частак квартэта спалучаюцца між сабой, паводле аўтарскай задумы, бы асобныя фрагменты агульнага вітража. Вітражнае “паходжанне” чулася і ў празрыстых “акварэлевых” гучаннях камернага складу, і ў адметных інтанацыйных лейтматывах.

Тым больш ганарова, што твор маладога беларускага кампазітара быў уплечены ў канву польскай музычнай класікі XX — XXI стагоддзяў: гучалі творы і Вітольда Лютаслаўскага, і Марэка Стахоўскага, і, зразумела, Гражыны Бацэвіч. Канцэрт называўся “Асаблівы знак” — гэтак жа, як і зборнік апавяданняў Г.Бацэвіч, выдадзены ў Варшаве ўжо пасля яе смерці ў 1970 годзе (дарэчы, фрагменты яе літаратурных твораў гучалі на сустрэчы ў Саюзе кампазітараў). Але той “асаблівы знак” бачыўся і ў сярэўскім яднанні беларускіх і польскіх музыкантаў, за плячыма якіх — стагоддзі стварэння сумесных культурных каштоўнасцей.

Цымбальнае сугучча плюс...

... тэатральна-тэмбральны эффект

трам Беларусі на чале з Пятром Вандзілоўскім і ў атачэнні выстаўкі карцін Вольгі Піскун-Бычко і Сафіі Піскун.

Зварот да работ гэтых мастацкаў быў невыпадкавым. Іх бацька — Юрый Аляксандравіч Піскун — вядомы як аўтар сцэнічных строяў для Дзяржаўнага харэаграфічнага ансамбля “Харошкі”. Таму ў сувесці музаў, з’яднаных канцэртамі, нябачна прысутнічала і... харэаграфія: дарэчы, ці не падобныя да эльфаўтанцораў цымбальныя палачкі?

Завадатарам гэтага незвычайнага праекта выступіла Таццяна Шумакова. Лаўрэат колішняга Усесаюзнага агляду-конкурсу творчай моладзі ў Маскве, яна ўжо амаль 30 гадоў працуе салісткай нашай сталічнай філармоніі, уганаравана дыпламам “Майстар свету” ў Сеуле — і штораз ззіўляе не толькі віртуознасцю, але і ўсё новымі творчымі “разыначкамі”.

Сімвалічна, што трыо называецца “Кансананс”: у перакладзе з французскай — “зладжанае гучанне”, “сугучча”. Музыканты падкрэсліваюць (і на словах, і выкананнем, у тым ліку на замежных гастроях), што іх ансамбль — гэта не цымбальны дуэт у суправаджэнні фартэпіяна, а раўнапраўнае партнёрства трох творчых асоб, якія пры ўсёй “сінхроннасці” гэтых “камандных” выступленняў не страчваюць сваёй індывідуальнасці.

Валеры Баравікоў, які, акрамя ўдзелу ў “Кансанансе”, з’яўляецца яшчэ і адным з заснавальнікаў дыпастаянных удзельнікаў фартэпіянага дуэта Беларускай дзяржаўнай філармоніі, — не толькі піяніст, але і цудоўны аранжыроўшчык, адзначаны і прэміяй на Міжнародным конкурсе кампазітараў і аранжыроўшчыкаў у Японіі. Дый кожная з цымбалістак (дарэчы, абедзве яны — колішнія выхаванкі прафесара Таццяны Сергяенка) уключыла ў праграму не толькі асобныя сольныя п’есы з аркестрам, але і буіную

канцэптуальную беларускую партытуру.

Таццяна Шумакова чарговы раз даказала, што на сёння яна, безумоўна, лепшая выканаўца Канцэрта № 2 Дзімітрыя Смольскага. Яна стала выконваць гэты твор ледзь не адразу пасля таго, як ён быў напісаны ў 1974 годзе. Іграла і з Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам імя І.Жыновіча, і з фартэпіяна. Але цяперашняй інтэрпрэтацыяй быццам сцвердзіла правату аўтара, які з’яўдаў цымбалы менавіта з камерным аркестрам. Як ніхто іншы, яна дакладна размеркавала драматургію твора, надала ўвагу не толькі працэсуальнасці разгортвання музычнага матэрыялу, але і ўласна архітэктоніцы, чым падкрэсліла значнасць для гэтага кампазітара структурнага мыслення.

Гэтак жа глыбокім пранікненнем у сутнасць твора ўразіла Наталля Аруцонава. Канцэрт для цымбалаў і камернага аркестра Уладзіміра Кур’яна, напісаны роўна 20 гадоў таму, апошнім часам стаў сапраўдным “хітом” беларускай акадэмічнай музыкі. Але ў цяперашнім выкананні ўспрымаўся быццам прэм’ерай, настолькі свежымі, часам нечаканымі былі знойдзеныя фарбы. Амаль цалкам былі перасэнсаваны другая частка, якая гучала не эйфарыяй, а мрояй-настальгіяй, і фінал, дзе замест вяртання пачатковага ўзбуджанага настрою ўзнікаў засяроджаны філасофскі вынік. Дый прыдуманы кампазітарам яркі тэатральны прыём, калі ў апошніх тактах салістка павінна кінуць палачкі на інструмент, стаўся не акордам распачы, а задуманым шматкроп’ем.

Шыкоўна прагучалі “Лірычная мелодыя” Яўгена Глебава, Серэнада і Пачанга Андрэя Мдзівані. Апошні не толькі ў свой час напісаў гэты цыкл спецыяльна для трыо “Кансананс”, але і пагадзіўся зрабіць да цяперашняга канцэрта аўтарскую версію з камерным

аркестрам. Яшчэ адным сведчаннем кампазітарскага прызнання ансамбля з’яўляюцца пералажэнні сусветнай класікі, зробленыя Віктарам Войцікам.

Што ж, нашай цымбальнай моладзі ёсць з каго браць прыклад. І яна — бярэ! Нагадаем, што сярод выхаванцаў Т.Сергяенка — сусветна вядомы Міхаіл Лявончык, які плённа знаходзіць новыя цымбальныя фарбы ў джазе. А сярод вучняў удзельніцы “Кансанансу” Т.Шумаковай — зусім юныя цымбалісты Заслаўскай школы мастацтваў. Выпадкава пачуўшы іх выступленне, я адразу злавіла сябе на думцы, што займаюцца тым пачаткоўцы не ў звычайнага выкладчыка, а менавіта ў майстра і, відавочна, канцэртуючага музыканта.

А колькі новых адкрыццяў прыносяць выступленні пакуль яшчэ студэнткі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, стыпендыята спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі Веранікі Прадзед, якая займаецца ў класе прафесара Яўгена Пладкова. Яе любоў да канцэртвання не ведае межаў. Гэта дзячына вярнула з нябыту ледзь не ўсе “забытыя” беларускія творы для цымбалаў, некаторыя з якіх ніколі не выконваліся з-за незвычайнасці ансамблевых спалучэнняў: цымбалы + народны голас, цымбалы + ударныя і інш. Некаторыя кампазітары, калі яна звярталася да іх у пошуках нотнага матэрыялу, не верылі ў магчымасць здзяйснення такой задумкі. Але аншлаг у зале пераканаў: публіка прагне цымбальнага эксклюзіву! І гатовая слухаць не толькі цымбальны “грукат”, але і найтонкія гукавыя ўсплэскі, уздыхі-“шапаценні”, гулкія кроплі дробнага нотнага дожджыку — усё тое тэмбравае багацце, што знойдзена ў голасе цымбалаў нашымі кампазітарамі і выканаўцамі.

... Дык калі наступная цымбальная прэзентацыя?

На здымках: іграе Вераніка Прадзед; трыо “Кансананс” (Наталля Аруцонава, Валеры Баравікоў, Таццяна Шумакова).

Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі ўмее быць у добрым сэнсе кан'юнктурным. Мы чуем папрокі беларускаму тэатру ў ігнараванні маладых драматургаў, у адсутнасці сур'ёзных сацыяльных тэм, у недахопе спектакляў, прысвечаных вайне. І тут на сцэне менавіта гэтага тэатра з'яўляецца спектакль па п'есе "Калі скончыцца вайна" маладога драматурга Паўла Пражко, герой якога праяўляе ў бітве пад Берлінам высакародства і гуманізм, але ў выніку — апынаецца ў ГУЛАГу. І я не бяруся сказаць, якая з задач для тэатра сталася больш складанай: сцэнічнае асэнсаванне самой тэмы вайны ці праблема ўвасаблення тэксту маладога аўтара.

Калі вайна аказалася пераможанай...

Паралельны мантаж перад камунікацыйным бар'ерам

Ці варта лішні раз казаць, з якім гонарам і асаблівым пачуццём ставяцца да Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне на Беларусі. Але, як ні парадаксальна, менавіта з гэтай прычыны асабліва важна, каб мастацкія, і ў тым ліку тэатральныя, творы пра вайну не пераўтварыліся ў пустаслоўе, набор банальнасцей і штампай. Усе і так ведаюць, што вайна — гэта зло, нашмат важней разабрацца і ўсвядоміць, за кошт чаго мы гэтае зло пераадолелі?

Валеры Анісенка пайшоў, напэўна, самым цяжкім шляхам, абрынуўшы на глядача ўсе сродкі выразнасці, што маюцца ў арсенале яго тэатра. На працягу дзеі на сцэне грываць выбухі, гучаць стрэлы, праектар перадае кадры ваеннай хронікі, а напрыканцы чуецца пранізлівая песня ў выкананні самога рэжысёра. Але галоўны выразны

калі да радавога Сашы нарэшце дапаўзае падмога — тут цесната толькі спрыяе мізансцэнічнай няпэўнасці... Да недахопу драматургіі варта аднесці і сумбурную канцоўку, пад час якой літаральна за тры хвіліны сюжэт робіць такі вялізны скачок, што становіцца незразумела, чаму так павольна дзея рухалася ўвесь папярэдні час. Разам з тым, відавочным плюсам тэксту Паўла Пражко з'яўляецца адсутнасць падзелу на "добрых нашых" і "злых іхніх": вайна — трагедыя і для немкі Ані, і для рускага салдата Сашы, і для яго дзяўчыны Тані, і для закаханага ў яе Аляксея (якога цікава, зусім не плоска сыграў Андрэй Дабравольскі).

Спектакль трымаецца на сутыкненні нашага байца Сашы і немкі Ані, якая толькі што нарадзіла дзіця (дуэт Дзяніс Паршын — Анастасія Баброва



Сцэна са спектакля "Калі скончыцца вайна".

сродак РТБД — гэта, канешне, акцёры. Яны існуюць у рэчышчы псіхалагічнага мастацтва, і іх задача — максімальнае ўздзеянне на глядача.

Як, да прыкладу, маналог Веранікі Буславай, што іграе Таню, дзяўчыну салдата Сашы, які ваюе пад Берлінам. Перад адпраўленнем на вайну яны пасварыліся, а цяпер Таня пакутуе, адбіваючыся ад заляцанняў мясцовага энкавэдзіста. Яе маналог-ліст да Сашы абстаўлены побытава: дзяўчына займаецца хатнімі справамі, раз-пораз садзіцца за стол і наслоньвае аловак. І менавіта гэткае побытавае дазваляе глядачу настроіцца на адчуванне скразной адзіноты герояў падчас вайны, якая становіцца адной з дамінант спектакля.

Але ў той жа час менавіта побыт заганяе рэжысёра ў пастку ваеннай тэатральшчыны, і ён вымушаны гэтак жа "пераканаўча" паказаць баявыя падзеі: гучна, выбухова. Ды толькі тэатральным спецефектам далёка да магчымасцей кіно, і як вынік гэтага — той факт, што "ціхія" побытавыя сцэнкі выглядаюць больш пераканаўча за баявыя. А з гэтага пачынае выглядаць галоўны недахоп спектакля — кампазіцыйная рыхласць.

Рыхласць гэтая, вядома, прадказальная ўжо на ўзроўні драматургіі, якая будзецца па прычыне паралельнага мантажу "тылавых" сцэн са сцэнамі баявога грывотнага фронту. Пераадолець яе можна было, да прыкладу, праз сцэнаграфічнае рашэнне. Але мастак Валянціна Праўдзіна размясціла "Берлін" справа, а "Мінск" злева, і падзяліла іх рэйкамі (апошнія, як высветлілася напрыканцы, сімвалізавалі ГУЛАГ). Сама па сабе сцэнаграфія выглядае манументальна і спрыяе стварэнню атмасферы спектакля: рэшткі муроў нагадваюць пялёсткі валожкі, якія "муціравалі" пад уплывам вайны, праз залу працягнуты дрот.

Але ж, на шчасце, артысты спраўляюцца і без гэтай манументальнасці. Апрача хіба той сцэны,

ўжо заявіў пра сябе ў папярэдні сёлетняй прэм'еры РТБД — "Дзённік паэта"). Яны ворагі, і ім прасцей забіць адзін аднаго. Але нават не дзеля ідэалаў гуманізму, а для саміх сябе — каб захаваць чалавечае і застацца салдатам і маці, а не пераўтварыцца ў забойцаў, яны не робяць рашучы крок у гэтым накірунку. Ды толькі іншым чынам яны паразумеюцца не могуць, і героям даводзіцца доўга і натужлива пераадольваць гэты камунікацыйны бар'ер. Сыграць моўны бар'ер вельмі цяжка, і трэба ўхваліць стаўленне да сваёй справы Анастасіі Бабровай, якая адмыслова для гэтай ролі авалодала нямецкай мовай. У выніку іх дыялогі распадаюцца на маналогі, і менавіта гэтым п'еса "Калі скончыцца вайна" блізкая да больш позніх тэстаў Пражко, дзе аўтар значную ўвагу надае аспектам людской камунікацыі. Менавіта гэтыя камунікацыйныя бакі, якія рэжысёры часта абыгрываюць, вырашаючы спектаклі ў выглядзе чыткі альбо выкарыстоўваючы іншыя прыёмы адчування, і з'яўляюцца, як мне бачыцца, прычынай поспеху п'ес гэтага драматурга ў Маскве. Але ў дадзенай п'есе, калі задумацца, альтэрнатывай паразуменню адназначна становіцца смерць. І гэта не можа не адбівацца на эмацыйным ладзе спектакля: у тым, як разрываюцца гэты сюжэтны вузел і якім чынам прыйдзе да герояў паразуменне, крыецца той самы "ключык" да спектакля, што і абумовіць яго прысуд. Нягледзячы на падкрэслена меладраматычныя сродкі (героі танчаць пад нямецкую мелодыю), пастаноўшчык і артысты здолелі пазбегнуць залішняй эмацыйнасці і надаць спектаклю тую нотку прыгажосці, якая ажывіла даволі змрочную дзею. Савецкі салдат здолее сказаць сваё "не!" вайне, адправіўшыся ратаваць нямецкую маці.

І ў гэты кароткі момант спектакля вайна аказалася пераможанай...

Алекс СТЭЛ

Жыццё, у тым ліку і творчае, не перапыняецца нават у самых экстрэмальных умовах. Гэта на мінулым тыдні пацвердзіў Рэспубліканскі тэатр юнага глядача. Нягледзячы на тое, што будынак ТЮГа знаходзіцца ў стане рэканструкцыі і мадэрнізацыі, тэатр прадставіў сваім адданым глядачам чарговую прэм'еру: на сцэне Палаца прафсаюзаў паўстаў спектакль "Ліса і вінаград" па п'есе бразільскага драматурга Гільерме Фігейрэду.

Так, ніхто з герояў спектакля не свабодны: ні Ксанф (Аляксей Палазкоў), якога "жываць" публічныя захапленні ягоным красамоўствам і эфектнасцю на плошчы, ні Клея (Наталля Гарбаценка), што выбрала "удалую партыю", але на паверку сама ператварылася ў рэч з гардэроба свайго мужа-гаспадара, ні яе служанка (Ганна Казлова) — яна згодна быць рабыняй і нават здзяйсняць амаральныя ўчынкi дзеля таго, каб заставацца побач з каханым чалавекам... Усе яны сталі рабамі ўласных слабасцей. Здавалася б, вось яно, вызваленне з гэтага маральнага рабства — магчымасць адмовіцца ад падпарадкавання пэўным умоўнасцям і стаць не такім, як усе! Але



Ці салодкі Эзопаў вінаград?

Для тых, хто знаёмы з гісторыяй беларускага тэатра, гэтая назва не навіна — у 1957 годзе на сцэне Купалаўскага тэатра "Ліса і вінаград" з'явілася ў пастаноўцы Барыса Эрына з Барысам Платонавым у галоўнай ролі. Бліскучая пастаноўка, яна ўвайшла ў галерэю класічных, хрэстаматычных сцэнічных работ, але з таго часу на сталічнай сцэне больш не з'яўлялася. Чакала свайго новага Эзопа?..

Праз паўстагоддзя яго наважыўся сыграць заслужаны артыст Беларусі Леанід Улашчанка. Зрэшты, для тэатральнай публікі своеасабліваю інтрыгу складала не толькі з'яўленне гэтага твора ў рэпертуары ТЮГа, а Улашчанкі ў ролі Эзопа, але і тое, што да пастаноўкі спектакля быў запрошаны рэжысёр Генадзь Мушперт. Не часты госьць на сцэнах сталічных тэатраў, ён, аднак, мае славу рэжысёра, які аднолькава ўдумліва, глыбока і паважліва ставіцца як да аўтарскага тэксту, акцёраў, так і да глядачоў. І спектаклі яго на першы погляд не вылучаюцца знешняй яркасцю, стракатасцю і кідкасцю выяўленчага рашэння, але ўяўляюць сабою моцна закручаны энергетычны згустак тэатральных метафар-разважанняў, што апелююць не да эстэтычнага задавальнення рэкрэацыйных глядацкіх патрэб, а праз эмоцыі звяртаюцца ў першую чаргу да "мысліцельнага апарату" людзей у зале.

Вопытны тэатральны практык, Мушперт разам з мастаком Аленай Ігрушай, у адрозненне ад колішніх масіўных купалаўскіх калон і порцікаў, прапанаваў даволі лаканічную і, як вынік, мабільную сцэнічную прастору, дзе героі спектакля падаюцца своеасаблівымі фігурамі са старажытнагрэчаскіх ваз. І гэтае адчуванне, асабліва моцнае ў першай дзеі, падкрэсліваецца статуарнасцю мізансцэн, знарочыстай "эпічнасцю" завязкі драматычнага канфлікту. Здаецца, і ўзаемаадносіны паміж гаспадарамі і іх рабом Эзопам разгортваюцца ў апаўдальна-нетаропкай манеры. Для таго, каб мы, глядачы, загля-

ж не: для Эзопа ў выкананні Леаніда Улашчанкі свабода гэтая асаціруецца менавіта з магчымасцю быць такім, як іншыя. Па іроніі — стаць на адну прыступку з тымі, каго ён высмейваў у сваіх байках, паказваючы слабыя бакі "слабых" людзей.

Аднак філасофскі тэзіс пра тое, што нельга жыць у грамадстве і быць вольным ад яго, у спектаклі не выглядае лабавым маралізатарствам. Хутчэй — напамінам-перасцярогай: чым вышэй ты ўнімаеш сябе над астатнімі, тым больш балючым будзе падзенне. Пры гэтым рэжысёр старанна пазбаўляе сцэнічную дзею сентыментальнай лірыкі і не дазваляе герою Улашчанкі "апусціцца" да, здавалася б, натуральнага ў дадзенай гісторыі меладраматычнага ходу, што дадаў бы пэўнай яркасці і эмацыйнальнасці спектаклю, — закаханасці раба Эзопа ў сваю свабодную гаспадыню Клею. Не прэтэндуе ён і на прадстаўленне Эзопа як непрызнанага "прарока ў сваёй айчыне". Бліскучая сцэна ў пачатку другой дзеі, калі Ксанф Палазкова і Клея Гарбаценкі, балансуючы на мяжы сентыментальнасці і фарсу, узгадваюць свайго былога раба і "сябра", сцэна, якая, здаецца, вось-вось выведзе глядачоў на пранізлівае і шчымлівае адчуванне беззваротнай страты вялікай Асобы, завяршаецца раптоўным вяртаннем Эзопа, а разам з ім і былых цынічна-гаспадарскіх нот у інтанацыях абодвух персанажаў. Зрэшты, не імкнецца рэжысёр і да рамантавацыі і гераізацыі свабодалюбных памкненняў самога Эзопа — герой прагне свабоды для таго, каб, стаўшы гаспадаром самога сябе, пабачыць цуды свету і... пасмяяцца над ім.

"Выпі мора!" — штораз горка і з'едліва звяртаецца ён да Ксанфа, але ж аказваецца, што і сам не ў стане гэтага зрабіць. Ператвараючыся ў фінале спектакля і ў лісіцу, якая не можа пакаштаваць вінаград і жаха, што той зялёны, і, адначасова, у сам вінаград, што "зялёнае ад злосці". Здаецца, адзінае, пра



біліся ў медытатыву няспешнасць і знешнюю стабільнасць прапанаванага нам тэатральнага "свету" і як найясней уцямілі расстанню "сіп".

Адным з ключавых пытанняў, над якімі разважае ў спектаклі рэжысёр, з'яўляецца асэнсаванне свабоды.

што ў фінале спектакля з упэўненасцю можа сказаць нам герой Леаніда Улашчанкі, — тое, што кожны чалавек мае права мець жаданні, далей жа — "па веры твай"...

Тацяна КОМАНОВА
На здымках: сцэна са спектакля "Ліса і вінаград".
Фота Віктара ЗАЙКОўСКАГА

Базіс рэгіёна: на скрыжаванні кадравых праблем

Не спадзеючыся на дапамогу звонку

Год таму музея ў Лідзе, лічы, не было. Была ўстанова са сваімі падобранымі супрацоўнікамі, былі рыцарскія імпрэзы ў Лідскім замку, пра якія “К” з задавальненнем пісала, былі часовыя выстаўкі — але не будынак з адпаведнай шылдай і раскладам працы, куды турысты і гараджане маглі б завітаць у любы зручны час.

Такая праблемная сітуацыя трывала цэлае дзесяцігоддзе — пасля таго, як у 1998 годзе музей пакінуў сваё папярэдняе памяшканне, вярнуўшы сабор Міхаіла Арханёла праваслаўным вернікам. Спешна, цягам усяго двух тыдняў, 30 тысяч адзінак фонду былі перавезены на новы адрас — у будынак... былога рэстарана. Зразумела, што ён зусім не быў прыстасаваны пад музейныя патрэбы. Патрабавалася грунтоўная рэканструкцыя.

— Фінансаванне было вельмі нестабільным: нейкую справу распачнём, потым грошы заканчваюцца — і прастой цэлы год, — згадвае былыя часы начальнік аддзела культуры Лідскага райвыканкама Уладзімір Самсонаў. — Падрадчыкі прыходзілі і сыходзілі, даводзілася і праектна-каштарысную дакументацыю мяняць. Таму даставалася нам штогод за музей! Але што мы маглі зрабіць, калі не было дастаткова сродкаў?

Пералом наступіў пасля непасрэднага ўмяшальніцтва старшыні райвыканкама Андрэя Худыка. Ён вырашыў, што ў гэтай доўгай і нуднай гісторыі трэба ўрэшце паставіць кропку — прычым сіламі раёна, не спадзеючыся на дапамогу звонку. Балазе, і нагода добрая надарылася — летась Ліда адсвяткавала свой 685-гадовы юбілей.

— Шмат у чым падштурхнула і тая ўвага, якую надае наша дзяржава развіццю турызму, — кажа Уладзімір Самсонаў. — Няспынна паўставала пытанне: турысты ў наш замак едуць і з Беларусі, і з Літвы, і з Расіі, але як іх затрымаць у горадзе надаўжэй? Хіба можа быць турыстычны цэнтр без музея?

І паколькі кіраўнік раёна — чалавек імпатны ды прынцыповы, дзесяцігадовы “даўгабуд” быў завершаны за лічаныя месяцы. Стары будынак пераўвасобіўся звонку ды ўнутры і стаў выглядаць як сапраўдны “храм музея”. У кастрычніку, падчас святкавання юбілею горада, ён адчыніў свае дзверы. Адзін з першых запісаў, які з’явіўся ў кнізе водгукаў: “Гэта проста цуда!”.

Экскурсія пад спеы птушак

Справіўшы ўлазіны і трохі перавёўшы дых ад будаўнічых турботаў, музей стаў пакрысе ўсталёўваць нармальны лад жыцця. Пер-

шая частка пастаяннай экспазіцыі, прысвечаная прыродзе, ужо адкрыта, на чарзе — сучаснае мастацтва, а потым і гісторыя краю. Адведзеная для яе плошча перавышае 300 квадратных метраў, а канцэптальная мэта — выявіць глабальныя падзеі праз побытавыя рэчы — ужо пакрысе апрабуйваецца. Супрацоўніца музея Анастасія Каладзяжная захапілася ідэяй адлюстраваць гістарычны час праз... гадзіннікі. Іх калекцыя пастаянна абнаўляецца за кошт ахвяраванняў наведвальнікаў: іх

Метадчыны аддзел напісаў яе сцэнарый, а ў канцэртнай праграме былі сабраны лепшыя народныя калектывы краю.

— Такім чынам, мы і імпрэзу цікавую зрабілі, і далучылі гарадскога жыхара да народных традыцый — а гэтую задачу я лічу вельмі важнай, — і грошы някепскія зарабілі, — рэзюмуе Уладзімір Самсонаў.

Плёнам сумесных намаганняў з Домам рамёстваў стала этнаграфічная экспедыцыя і выстаўка “Скарбы роднага краю”, якую сёння можна

тэкст. Прычым з выкарыстаннем сучасных тэхнічных сродкаў: распавед неаб’яжывага экскурсавода суправаджаецца спевамі птушак і завяршаецца праглядам фільмаў на экране плазмавага тэлевізара.

У Парыжы можна, а ў Лідзе?

Жыхары Ліды, як і многіх іншых гарадоў, не надта разбэшчаны магчымацямі густоўнага баўлення вольнага часу. Ці здатны музей запоўніць гэтую нішу, пераўтвара-

нейшаму не сустрэнеш, і нават патрэба зарабляць грошы не паспрыяла іх з’яўленню. Хаця на Захадзе такі сімбіёз духоўнай і звычайнай стравы — даўня завядзёнка.

— Наконт кавярні мы ўжо думалі неаднаразова, — уздыхае Ганна Драб. — Але надта гэта складана і клопатна. Таму пакуль што супрацоўнічаем з нашым рэстаранам. Калі чакаем шмат турыстаў — а яны мерапрыемствы ў замку не абмянуюць увагай, — запрашаем “палявыя кухні” з блінамі.

Празаічныя пытанні “лепшага ў вобласці”

Скіроўваючыся ў суботні дзень у Лідскі гісторыка-мастацкі музей, я здолеў вызначыць яго месцазнаходжанне яшчэ здалёк — не ведаючы адраса. На пляцоўцы перад дзвярыма было досыць людна. Мясцовыя мастакі развесілі тут для продажу ўласныя творы, гучала “жывая” музыка, а вялікая афіша запрашала на чарговую выстаўку. Яна не мела нястачы ў наведвальніках.

Але затое музей адчувае пэўную нястачу ў супрацоўніках — асабліва па тых спецыяльнасцях, якія не прадугледжвае цяперашні тыпавы штатны расклад. Вырашаць гэтую праблему даводзіцца за кошт уласных сродкаў. На шчасце, Лідскі гісторыка-мастацкі музей такую магчымаць мае: летась ён выканаў рэкордны для Гродзенскай вобласці аб’ём платных паслуг, зарабіўшы амаль 50 мільёнаў рублёў. І па выніках працы за 2008 год быў прызнаны лепшым у рэгіёне — атрымаўшы заслужанае прызнанне акурат напярэдадні свайго 50-гадовага юбілею, які будзе святкаваць у красавіку.

Як уключыць у тыпавы штат “нетыпавога” электрыка?

раз-пораз нават здымаюць з запяса непасрэдна ў выставачнай зале.

Дарэчы, як распавяла галоўны захавальнік фондаў Наталля Хацяновіч, да 50-гадовага юбілею ўстанова будзе прымеркавана акцыя “Зрабі падарунак музею”. Ёсць небеспаспартыўныя спадзевы, што ў куфрах жыхароў Лідчыны тоіцца нямала цікавых рэчаў, якія ў гаспадарцы не патрэбныя, але ж маглі б узбагаціць калекцыю.

Зрэшты, не забываюцца ў музеі і пра тых напрамкі дзейнасці, якія былі асвоены ў мінулыя гады. На думку дырэктара ўстанова Ганны Драб, разнастайныя імпрэзы і камерцыйныя выстаўкі — гэта не проста спосаб выканання плану платных паслуг, але яшчэ і своеасаблівае рэклама музея. Бо для многіх такія мерапрыемствы становяцца нагодай каб упершыню адчыніць яго дзверы. А потым з’яўляецца і жаданне пазнаёміцца са “зместам” астатніх залаў.

— Лічу, што асаблівага плёну мы дасягнулі менавіта дзякуючы супрацоўніцтву паміж установамі культуры раёна: музеям, клубамі, метадычным цэнтрам, — дадае начальнік аддзела культуры, прызнаючы лепшым у вобласці за мінулы год.

І прыводзіць у прыклад калядавання ў замку — імпрэзу музея, якая распачала цэлы “фальклорны” цыкл і адбылася з велізарным поспехам.

ўбачыць у музеі. Яе экспанаты — творы народных майстроў — паходзяць не з фондаў, а... з інтэр’ераў простых сялянскіх хат. І будуць вернуты туды пасля завяршэння выстаўкі. Да экспазіцыі арганічна дапавалася паліца з арыгінальнымі сувенірамі, якія можа прыдбаць кожны ахвотны.

— Немалаважна, што гэтая экспедыцыя прайшла ў размовах з людзьмі, мы даведаліся шмат новага пра традыцыі Лідчыны, — гэтымі словамі старшы навуковы супрацоўнік музея Тацяна Нікіфарова завяршыла свой глыбокі экскурс у сімваліку народнай культуры.

І сапраўды, план платных паслуг не павінен адцягваць увагу ад фундаментальных задач музея, у тым ліку, і даследчыцкай. Таму ў бліжэйшых планах Лідскага гісторыка-мастацкага — правядзенне ўласных раскопак на былой Рынкавай плошчы, а таксама на тэрыторыі замка. Па словах Ганны Драб, ёсць там адзін куток, які ўсё яшчэ можа хаваць таямніцы.

Урэшце, не выпадае забывацца і на тое, што найважнейшая місія музея — выхаваўчая. Для таго, каб маленькія жыхары амаль стотысячнай Ліды маглі акаунца ў семантычны свет народнай культуры, у музеі створаны адмысловыя класы для заняткаў, якія праходзяць у гульнівай форме, нярэдка з удзелам майстроў. А экскурсія ў аддзеле прыроды мае выразны экалагічны пад-

ючыся ў сапраўдны сацыякультурны цэнтр і сумяшчаючы адпачынак для псіхікі з ненавязлівым выхаваннем?

Убачанае і пачутае ў Лідскім гісторыка-мастацкім музеі настройвае на аптымістычны адказ. То ён запрасіць на “Мядовы кірмаш”, то на Каляды ў замак... Ды нават і проста прайсціся паўз яго будынак даволі прыемна. Недарэмна ж пляцоўку ля музея ўжо ахрысцілі “лідскім Арбатам”.

Музей паклапаціўся пра тое, каб тут з’явіліся ўсе атрыбуты “творчых вуліц” — у тым ліку і вулічныя музыкі. Напачатку гэта выклікала пэўныя непаразуменні з праваахоўнымі структурамі. Рэч у тым, што падчас гэтых імправізаваных канцэртаў выканаўцы клалі перад сабой умоўны “капляюшык” для абсалютна рэальных ахвяраванняў.

— Давялося пераконваць, што такая практыка звычайна для Парыжа і для Мінска, — распавядае Ганна Драб. — І пераканала. Сёння гэтае пытанне ўрэгулявана.

Пасля наведвання новай выстаўкі і музейнага падворка з’яўляецца натуральнае жаданне прысесці за столікам кавярні. І было б вельмі лагічным і справядлівым задаволіць яго на музейнай тэрыторыі — а не аддаваць свае грошы прыватніку на процілеглым баку вуліцы. Але... Гэтыя ўстановы ў беларускіх “храмах муз” па-

Магчыма, такое супрацоўніцтва мэтазгодна зрабіць пастаянным? Зразумела, што не справа музейшчыкаў арганізоўваць грамадскае харчаванне. Але чаму б не далучыць рэстаратараў “з боку” — прапанаваўшы ім у арэнду свае плошчы або, яшчэ лепей, увасобіўшы ў жыццё вядомы прынецп “бензін ваш — ідзі нашы”?

Бо свярджэнне “У музеі патрэбна кавярня” вымагае лагічнага працягу: у музеі патрэбна кавярня, якая не парушала б яго своеасабліваю атмасферу, але ўдала яе дапаўняла.

Вэб-дызайн для раённага музея

У сферы рэкламнай дзейнасці Лідскаму музею даводзіцца працаваць адразу на “два фронты”: па першае, для сваіх землякоў, а па другое — для турыстаў, якія прыязджаюць сюды не толькі з усёй Беларусі але, не раўнуючы, з усяго свету і прыносяць каля 60% даходаў музея.

У апошнім выпадку можа дапамагчы толькі Інтэрнет У першым — спрацоўваюць актыўныя піар-кампаніі (не пабаімся сучаснага слова!) у мясцовым радыё- і тэлеэфіры ды на старонках друку. Лідскае “ноўхаў” у гэтай сферы — стварэнне дзіцячай тэлеперадачы, дзе юныя жы-

хары горада могуць паспрабаваць сябе ў якасці экскурсаводаў. Ненавязліва — але эфектыўна.

Вэб-старонка Лідскага музея сёння не ўражае сваім дызайнам. І гэта прымусіла звярнуць увагу на праблему, зладзённую амаль для ўсіх рэгіянальных музеяў. Пра многія з іх усёведны Інтэрнет і ўвогуле не здатны распавесці. І гэта пры тым, што сённяшні турыст зазвычай плануе сваё падарожжа, седзячы ля манітора хатняга камп'ютэра.

Уласныя сайты або хаця б сціп-ля старонкі на іншых парталах маюць толькі лічаныя з раённых музеяў. Калі верыць “цэнтральнаму” рэсурсу беларускай музейнай справы <http://www.museum.by>, на Гродзеншчыне іх усяго чатыры. І гэта яшчэ далёка не самы горшы паказчык: на Брэстчыне і Віцебшчыне такіх музеяў па два, на Магілёўшчыне і Міншчыне — ніводнага! А на Гомельшчыне — дваццаць чатыры.

Зрэшты, такая сітуацыя вытлумачальная. Музейныя сайты паўстаюць выключна на энтузіязме супрацоўнікаў. На жаль, далёка не кожны з іх валодае web-тэхналогіямі на тым узроўні, як Мікалай Гайба. Дырэктар Музея Адама Міцкевіча ў Навагрудку ўласна стварыў і падтрымлівае яго сайт — у вольны ад непазбежных для ягонай пасады

клопатаў час. Вось і ў Лідзе праблему інфарматызацыі ўдалося вырашыць выключна праз шчаслівы збег абставінаў. Супрацоўніца аддзела мастацтвазнаўства Вольга Лук'ян, учорашня выпускніца Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта, не толькі цудоўна абазнаная ў сваёй “профільнай” тэматыцы, але і з камп'ютэрам “сябруе”.

ным “дахам”, забяспечанае належнымі матэрыяльнымі і творчымі рэсурсамі, зручнае і для карыстальнікаў, і для саміх устаноў.

Псіхолаг або рэкламшчык?

Што перш за ўсё неабходна для сучаснага музея, каб спраўляцца са сваімі разнапланавымі задачамі? Вядома, кваліфікаваныя кадры. Прычым не толькі “вузкамзейнай” спецыялізацыі. Скажам, тую ж рэкламную дзейнасць трэба ўмець прафесійна арганізоўваць. А вакансія маркетолога штатным раскладам музея не прадугледжана — хаця без яе сёння не пражывеш.

— На маю думку, вельмі важна, каб за рэкламную дзейнасць адказваў канкрэтны супрацоўнік, які спецыялізуецца б менавіта ў гэтай галіне, — з гэтым меркаваннем Ганны Драб цяжка не пагадзіцца.

“Прасоўваннем” лідскага музея на рынак займаецца спецыяліст, які мае пасаду псіхолага і адпаведную адукацыю. Зрэшты, тыповыя штатныя расклады не ўключаюць і куды больш “празаічныя” спецыялістаў — скажам, электрыка. Але калі музей з'яўляецца юрыдычнай асобай і, да таго ж, займае вялікія плошчы, без яго не абыйсціся. Лідскі музей знайшоў магчымасць увесці гэтую пасаду.

— Сапраўды, мы можам уводзіць новыя штатныя адзінкі за кошт спецраунку, — кажа Ганна Драб. — Ды, па шчырасці, хацелася б выдаткоўваць гэтыя сродкі на іншае — прэміраванне сваіх супрацоўнікаў. Лічу гэта абсалютна лагічным: тым болей, платныя імпрэзы зазвычай адбываюцца ў непрацоўны час: увечары або на выхадных.

Але тут узнікае пытанне: што рабіць музей, якія знаходзяцца ў маленькіх гарадках, зарабляюць небагата і, адпаведна, такога рэзерву не маюць? Бо камусьці ж трэба мяняць там лямпачкі!

Ілля СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Ліда — Мінск
Фота аўтара



1.



3.



2.

На здымках:

1. Дырэктар Лідскага гісторыка-мастацкага музея Ганна Драб вядзе экскурсію каля сцен замка;
2. Утульная зала для камерных імпрэзаў;
3. Будынак музея.

А што рабіць, калі гэтак не шанцавала? Звярнуцца да прыватных кампаній рэгіянальных музеяў на ўрад ці могуць сабе дазволіць прафесіяналы ацэньваюць сваю працу вельмі высока.

Магчыма, вырашэнне гэтай праблемы — у стварэнні цэнтралізаваных рэсурсаў? Скажам, прысвечаных музей адной вобласці, як тое ўжо зроблена, напрыклад, на Гомельшчыне. Дызайнерская рэалізацыя гэтага праекта, змешчанага на партале аблвыканкама, безумоўна, патрабуе ўдасканалення — надта яна сціпая. Але затое ўсе музеі краю як на далоні! Іх спалучэнне пад адным віртуаль-

Вырашайце самі, хто больш патрэбны

Каментарый з нагоды

Пытанні і заўвагі, датычныя тыповых штатаў, неаднаразова даводзілася чуць ад музейных работнікаў рэгіёнаў, нярэдка гэтая тэма “ўспывае” і падчас калегій ды нарадаў. Начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Васіль ЧЭРНИК, да якога карэспандэнт “К” звярнуўся па каментарый, перакананы, што неўзабаве многія з тых пытанняў адпадуць самі сабой. Гэта мусіць адбыцца прыняцця новых тыповых штатаў, распрацоўка якіх амаль ўжо завершана.

— Тыя нормы, што дзейнічаюць сёння, былі прыняты яшчэ ў студзені 1996 года, — нагадвае ён. — Зразумела, што за гэты час у культурным жыцці — у тым ліку і ў музейнай справе — адбылося нямала глабальных зменаў. Год дзесяць таму асаблівай патрэбы ў знаўцах камп'ютэрнай тэхнікі музеі не мелі. А сёння, у эпоху Інтэрнету, без іх многія музеі ўжо не могуць абыйсціся. Як і клубныя ўстановы без кіраўніка музычнай часткі дыскатэкі.

— Ці прыслухоўваліся да меркаванняў практыкаў спецыялісты вашага ўпраўлення, якія распрацоўвалі тыповыя штаты музеяў?

— А як жа! Галоўная наша мэта — зрабіць штатныя расклады максімальна адпаведнымі цяперашнім рэаліям. Таму мы працавалі супольна з упраўленнямі культуры аблвыканкамаў. І, мушу адзначыць, паразуменне ўдавалася знаходзіць амаль заўсёды — асабліва з музейнымі супрацоўнікамі.

Іншая справа, што на сённяшні дзень упраўленні культуры Гомельскага і Брэсцкага аблвыканкамаў гэтыя тыповыя штаты ўсё яшчэ не ўзгаднілі. Перамовы з імі працягваюцца ўжо досыць доўга, і неаднаразова ў мяне з'яўлялася пачуццё, нібы кансенсус дасягнуты, але... у самы нечаканы момант непаразуменні ізноў узніклі. А захады па іх найхутчэйшым вырашэнні кіраўніцтва гэтых упраўленняў не робіць. І апошняе моцна тармозіць працэс зацвярджэння новых тыповых раскладаў ва ўсёй краіне. Але, думаю, прыняць мы іх паспеем сёлета.

— Якім будзе штатны расклад музея раённага ўзроўню?

— Мы прапанавалі ўключыць туды наступныя пасады: дырэктар, галоўны захавальнік фондаў, галоўны бухгалтар, старшы навуковы супрацоўнік, два навуковыя супрацоўнікі, мастак, загадчык гаспадаркі, інжынер па абслугоўванні аўтаматызаванай інжынернай сістэмы, касір.

— Але што рабіць, калі мастак у тым ці іншым музеі не надта патрэбны, а вольны ад маркетолога ці без рук?

— Не бачу тут ніякай праблемы. Установы культуры атрымаюць магчымасць як бы пераўвасобіць наяўныя пасады ў тыя, якія сапраўды ім неабходныя — вядома, узгадняючы гэтыя дзеянні з Адзіным класіфікатарам прафесій і пасадаў. Калі дырэктар музея лічыць, што два навуковыя супрацоўнікі для яго зашмат, ён можа ўзяць замест аднаго з іх таго спецыяліста, без якога і сапраўды як без рук.

Зразумейце: тыповы штат — не догма. Гэта наша прапанова, а прымаць яе або не — гэта ўжо справа ўстановы культуры. Ёй і вырашаць, хто больш патрэбны — мастак або маркетолог. Але толькі ў межах тых сродкаў, якія вызначаны бюджэтам. Дадатковыя адзінкі мы ўводзіць не можам. Я

разумею пазіцыю кіраўнікоў многіх устаноў: заўсёды хочацца болей і лепей... Ды, на жаль, задаволіць усе пажаданні за кошт бюджэту не дазваляюць фінансавыя ўмовы. Асабліва ў цяперашні час. За кошт сваіх платных паслуг — калі ласка!

— Аб'ём пазабюджэтных паступленняў музеяў у маленькіх гарадках часта не перавышае некалькіх мільёнаў за год. Ці можна за гэтыя грошы ўтрымліваць электрыка — штатную адзінку, без якой сапраўды не абыйсціся?

— Чаму не абыйсціся? У кожным аддзеле культуры ёсць спецыялісты, якія адказваюць за матэрыяльна-тэхнічнае абслугоўванне будынкаў. І хаця многія музеі маюць статус юрыдычных асобаў, думаю, гэтае пытанне можна вырашыць.

— Змадэлюем такую сітуацыю. Раённы музей адкрывае філіял або проста распачынае новы сацыяльна значны праект: скажам, майстар-класы па засваенні рэгіянальных умельстваў. А патрэбных для гэтага спецыялістаў у яго штаце няма...

— З гэтай праблемай трэба звяртацца да мясцовых уладаў. Думаецца, калі яны ацэняць сацыяльную значнасць новай ініцыятывы і яе патэнцыялы ўплыў на жыццё свайго краю, дык не паскупяцца і на сродкі для ўвядзення новай штатнай адзінкі. Пагадзіцеся, куды лагічнай, калі гэтае пытанне будзе вырашацца на месцы, а не ў Міністэрстве культуры.

Зрэшты, і мы будзем рады дапамагчы чым можам, асабліва ў складаных, нетыповых выпадках. Таму хацелася б заахоўваць работнікаў культуры не саромецца звяртацца да спецыялістаў нашага ўпраўлення, каб падзяліцца сваімі праблемамі або атрымаць адказы на зладзённыя пытанні. У тым ліку і праз “Культуру”.

Летась вёска Калацічы, што ў Глускім раёне, стала аграгарадком. На капітальны рамонт мясцовага сельскага Дома культуры было выкарыстана 386 мільёнаў рублёў. Установа якасна змяніла не толькі аблічча, але і змест работы.

Як паведаміла карэспандэнт «К» дырэктар СДК Зоя Сіраж, сёння тут дзейнічаюць 13 клубных фарміраванняў. Кожнае з іх узаемадзейнічае з самымі рознымі ўзроставымі групамі вяскоўцаў. Пашырыўся спектр платных паслуг: цяпер гэта не толькі тэматычныя дыскатэкі і танца-



Акорд саламянай скрыпкі



адзначана ўнікальным прызам — саламянай скрыпкай работы мясцовых народных творцаў. Дарэчы, Зоя Сіраж — адна з салістак квартэта. Як і Тамара Аляксанава, што з'яўляецца актыўнай удзельніцай мастацкай самадзейнасці: напрыклад, апрача самарэалізацыі ў «Сяброўках» больш за 15 гадоў спявае і ў вакальным ансамблі «Азярынка».

Старшыня мясцовага сельсавета Анатоль Рудзінскі і дырэктар эксперыментальнай базы «Глуск» Леанід Грамыка — не толькі аматары спеваў, але і найпершыя спонсары СДК у Калацічах. Гэта і пры іх матэрыяльнай падтрымцы развіваецца ў вёсцы канцэртная дзейнасць.

**Я.Р.
Фота аўтара
На здымках:
дырэктар СДК аграгарадка
«Калацічы» Зоя Сіраж
з саламянай скрыпкай-прызам;
спявачка Тамара Аляксанава
з акампаніятарам
Дзмітрыем Каржнёвым.**

вальныя вечары для падлеткаў, моладзі і людзей сталага веку, але і не менш актыўная канцэртная дзейнасць. Мінулагодні план па аказанні платных паслуг СДК выканаў, заробіўшы 4,5 мільёна рублёў...

Адзін з клубных калектываў — сямейны квартэт «Сяброўкі». На Рэспубліканскім фестывалі сямейнай творчасці «Жывіце ў радасці!», што праходзіў у Слоніме, майстэрства «Сябровка»

Сур'ёзна пра наіў

У Мінскім абласным цэнтры народнай творчасці адбыўся абласны семінар, прысвечаны інсцітнай творчасці.



Уладзіслаў Стальмахоў.
«Самалёт» (2001).

Прафесар Рыгор Шаура ўгадаў перыяд развіцця самадзейнага мастацтва ў Беларусі 1970 — 1990-х, творчую актыўнасць мастакоў М.Засінца, В.Жарнасека, Л.Трахалёвай, Ф.Сухавілы, Ф.Максімава, М.Байцова.

Мастацтвазнаўца Вольга Лабачэўская вяла гаворку пра мінскую выставку інсцітнага мастацтва, што адбылася ў 1994 годзе, а таксама пазнаёміла з незвычайнымі творами беларускіх мастакоў, працы якіх можна аднесці да так званых «арт-брута». Гаворка ішла і пра творчасць мастакоў і разьбяроў І.Супрунчыка са Століншчыны і М.Тарасюка з Пружаншчыны.

Прэзентацыя двух маляваных дыянаў П.Марціновіча з Любанскага раёна стала адкрыццём для прысутных.



Вольга Ярзэска. «Мой леў» (2007).

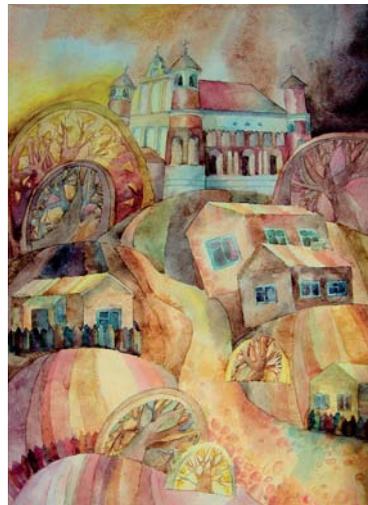
незвычайных аўтарскіх рукапісных кніг «Покліч Рагнеды», «Дзівосны лубок», «Сусвет душой беларуса», «Фаліянты Беларусі», «У райскім садзе Алены Кіш». Гэтым можа ганарыцца любы музей наіўнага мастацтва.

Язэп МАЛА

Паводле старых паштовак

У Гродзенскай гарадской выставачнай зале, што па вуліцы Ажэшка, працуе выстаўка творчых работ вучняў ліцэя № 1. Яна называецца «Праваслаўныя храмы Беларусі вачыма дзяцей».

На карцінах, прысвечаных праваслаўнаму доўлідству, юныя мастакі адлюстравалі цэрквы і саборы Гродна, Полацка, Мінска, Гомеля, а таксама іншых гарадоў і вёсак нашай краіны. Некаторыя малюнкi вяртаюць нас да страчанай спадчыны: паводле старых паштовак і фотаздымкаў шукальнікі даўніны стварылі яркія вобразы тых пабудоваў, якія па розных прычынах зніклі.



Так убачыла праваслаўныя храмы Валерыя Бяляк.

Найбольшую ўвагу маладых талентаў прыцягнулі да сябе славуцкія архітэктурныя перліны Гродзеншчыны, сярод якіх — старажытная Каложка, а таксама цэрквы абарончага тыпу ў Малым Мажэйкаве і Сынкавічах. Аўтары да выбару тэм падышлі свядома: спярша пазнаёміліся з гістарычнымі і мастацтвазнаўчымі матэрыяламі. Творчыя ідэі нарадзіліся і пад час экскурсій і паездак па родным краі. А ліцэйскія педагогі кафедры выяўленчага мастацтва дапамаглі сваім вучням умела выкарыстаць разнастайныя мастацкія тэхнікі і максімальна праявіць індывідуальны стыль.

Аляксандра ДУБРАВІНА
Гродна

А яшчэ — дзі-джэй...кі!

Сярод старшакласнікаў агульнаадукацыйных школ Старых Дарог карыстаецца аўтарытэтам дыскаклуб «Флэш» Маладзёжнага цэнтры «Юнацтва» раённага Цэнтры культуры і адпачынку.

Тры гады таму гэта была школа дзі-джэйў, дзе займаліся хлопцы 9 — 11 класаў, набываючы навыкі правядзення маладзёжных дыскатэк. Потым школу пераўтварылі ў дыскаклуб «Флэш». Яго, як і школу дзі-джэйў, узначаліў Дзмітрый Мінько. Але клуб прадоўжыў і пашырыў ранейшыя функцыі.

«Флэш» наведваў практычна ўсе сельскія культустановы Старадарожчыны, прапагандуючы здаровы лад жыцця. На абласным конкурсе дзі-джэйў, які адбыўся ў 2006 годзе ў Барысаве, старадарожцы занялі першае месца, і чарговы ІІ абласны конкурс ужо ладзіўся ў Старых Дарогах. Тут гаспадары былі трэцімі.

20 лістапада мінулага года «Флэш» паспяхова выступіў у Мінскім каледжы мастацтваў. У межах абласной акцыі «Быць здаровым — здорава!» 9 падлеткаў-старадарожцаў гаварылі з дапамогай відэакліпаў пра сваё непрыняцце ўжывання

наркатыкаў, тытуню і алкаголю. І ўсё гэта — цягам адвядзеных 20 хвілін: сучасныя танцы і песні ўдала чаргаваліся з відэаролікамі. Журы адзначыла выступленне дыскаклуба са Старых Дарог дыпламам за прапаганду здаровага ладу жыцця і актыўны ўдзел у акцыі...

Як паведамілі загадчык цэнтры «Юнацтва» Кацярына Васільева і кіраўнік клуба «Флэш» Дзмітрый Мінько, ужо трэці год старшакласнікі гарадскіх школ асвойваюць тут май-



стэрства дзі-джэя, распрацоўку тэхнікі голасу, вакальнага і сцэнічнага мастацтва. Пачалі вучыцца гэтым уменню і дзяўчаты-школьніцы.

Маладзёжны цэнтр «Юнацтва» нядаўна атрымаў грант Мінскага аблвыканкама для рэалізацыі творчай праграмы маладзёжнай акцыі «Быць здаровым — здорава!».

Анатоль БАРЫС
Старыя Дарогі
На здымку: выступае «Флэш».

Фальклорны антытрылер

Пастаноўкай п'есы У.Рудава «Камедыя» распачынае юбілейны, 35-ы сезон народнага драматычнага тэатры «Пагарыне» Столінскага гарадскога Дома культуры. Першы, пробны паказ адбыўся пры невялікім коле аматараў тэатра.

Сюжэт — класічны. Звычайная вясковая сям'я жыве спрадвечным клопатам. Гаспадар не су-

праць кульнець кілішак-другі. Пасля наракае на цяжкі лёс. Мужыка падслухвае Чорт і вырашае дапамагчы. Яны б'юцца аб заклад, аднак селянін тройчы не выконвае ўмоў заключанага дагавору... Урэшце глядач пераконваецца, што ўсе гэтыя мітрэнгі не што іншае, як сон...

Па словах рэжысёра Валянціна Іўковіча, спектакль будзе называцца «Загадкавы сон, ці

Антытрылер у фальклорным стылі». І хоць задзейнічаны ў ім толькі чатыры героі, спектакль глядзіцца нязмушана, акцёрская ігра захоплівае, падкупляе натуральнасцю і гумарам. Ролі выконваюць Дзмітрый Цярлецкі, Алена Бруцкая-Сцямпкоўская, Мікалай Бразоўскі і Дзмітрый Мышапуд.

Галіна ГАШЧУК
Столін

Хто ж ля самавара?

У вёсцы Свяцілавічы, што на Веткаўшчыне, пры раённым Доме культуры існуе народны клуб народнай песні «Ля самавара».

Гэты клуб узначальвае Вера Самусева. Яна — надзвычай творчы чалавек, таму і не дзіўна, што вясковыя спевакі выбралі яе кіраўніком. У дзяцінстве бацька навучыў яе граць на гармоніку, а баян яна асвоіла сама...



Удзельніцы клуба народнай песні «Ля самавара».

Словам, жыццё ў яе, як песня, яркае! Мо таму канцэртныя выступленні свяцілавіцкіх артыстаў карыстаюцца вялікай папулярнасцю сярод жыхароў Веткаўскага раёна...

Удзельнікі клуба выконваюць стара-

даўнія мясцовыя каляндныя, вясновыя, купальскія песні каляндарна-абрадавага цыкла. Выкарыстоўваюць у канцэртнай праграме інсцэніроўкі, элементы розных звычаяў. Такім чынам старадаўнія вясковыя традыцыі не знікаюць, а жывуць у маладзёжным асяродку. А яшчэ ўдзельнікі аб'яднання ладзяць выстаўкі, ствараюць пакой беларускага народнага быту «Беларуская хатка», праводзяць вечары, гульні, праграмы, тэатралізаваныя прадстаўленні, пасядзелкі і конкурсы.

Таму зусім нездарма за ўдзел у абласным аглядзе-конкурсе сельскай самадзейнасці ў рамках ІІ Усебеларускага фестывалю народнага мастацтва «Беларусь — мая песня» Свяцілавіцкі клуб узнагароджаны дыпламам ІІ ступені.

Юрась ГАРЧАК

Першыя этналастаўкі “запяюць” улетку

Які ён, голас “сена на асфальце”?

Улетку пяць устаноў культуры і адукацыі Беларусі папоўняцца маладымі спецыялістамі, якія валодаюць сродкамі пераймання аўтэнтчных форм фальклору. Першыя выпускнікі спецыялізацыі “Этнафоназнаўства” навучаць, як трэба правільна спяваць традыцыйныя песні, граць на народных інструментах, арганізоўваць святы ў працэсе кіравання фальклорнымі калектывамі. Гэтая спецыялізацыя з’явілася на факультэце традыцыйнай беларускай культуры і сучаснага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў у 2004 годзе. А ў чэрвені 2008-га атрымала незвычайную адзнаку: дыплом за захаванне нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі ад Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO. Патрэба ў выпускніках гэтай спецыялізацыі вельмі адчувальная: на іх накіроўваюць заяўкі не толькі ўстановы галіны культуры, профільнай ВНУ якой і з’яўляецца БДУКіМ, а і галіны адукацыі, хаця, да прыкладу, Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка мае адпаведны факультэт народнай культуры, які мог бы забяспечыць патрэбу ў прафесіяналах для школ і пазашкольных устаноў. Адным з ініцыятараў стварэння спецыялізацыі быў Вячаслаў КАЛАЦЭЙ, загадчык кафедры этналогіі і фальклору факультэта. Сёння ён, а таксама Наталля МАТЫЛІЦКАЯ, кіраўнік аднаго з курсаў па гэтай спецыяльнасці, — госці “К”.

“Нашыя выпускнікі вам патрэбныя!”

— “Этнафоназнаўства” — першая лаптаўка ў этнамастацкай адукацыі Беларусі: такім чынам фальклор нідзе больш не выкладаецца, — запэўнівае Вячаслаў Віктаравіч. — На самым пачатку мы з калегамі стваралі канцэпцыю, адпаведную мадэлям адукацыйнага працэсу па роднасных спецыяльнасцях у іншых краінах. Цяпер маем сваю сістэму падрыхтоўкі. Спачатку студэнты ездзяць у этнаграфічныя экспедыцыі, даследуюць архіўны матэрыял, які ўжо запісалі спецыялісты Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, інтэрпрэтуюць яго. Дзяржаўны экзамен адбываецца ў форме правядзення традыцыйнага свята: студэнты арганізоўваюць яго са спевамі, музыкай, карагодамі, пішуць дыпломную работу па тым прадмеце, які даследуюць. Пад час навучання моладзь знаёміцца з аўтэнтчнымі спевамі, народнымі інструментамі, харэаграфіяй, метадыкамі вывучэння, захавання і пераймання матэрыяльна-культурнай спадчыны. Паколькі яны этнафоназнаўцы, то закранаюць, у асноўным, музычны і спеўны пласт, але ж гэта сінкрэтычная з’ява: тут паяднаны светапогляд, абраднасць, звычаі, пэўныя мадэлі паводзін, харэаграфія, касцюмы — фактычна, цэлы пласт культуры.

— Адукацыя сапраўды шырокая і разнастайная, пэўна, выпускнікі будуць здольныя працаваць у самых розных установах галіны?

— Усе першыя выпускнікі маюць заяўкі на размеркаванне. Прычым на пяць цяперашніх студэнтаў — восем заявак. Яны патрабуюцца ў месцах, дзе існуюць фальклорныя калектывы дзіцячага або сталага ўзросту. Зараз адкрываюцца ўстановы культуры новага тыпу — Дамы фальклору, Цэнтры рамёстваў, і менавіта там этнафоназнаўцы і спатрэбяцца. Яны валодаюць тэхнічнымі сродкамі аўдыёвідзапісу, таму і як фалькларысты-даследчыкі, і як тыя, хто можа пераймаць традыцыйную культуру, цалкам падрыхтаваныя. Выпускнікі могуць займацца даследаваннямі і набліжаюцца да таго, каб быць носьбітамі айчыннай культуры. Дзяржава падтрымлівае і развівае вёску, каб людзі былі зацікаўлены рассяляцца па ўсёй краіне, разумее яна і неабходнасць падтрымкі мясцовых традыцый. Усе сёлетнія выпускнікі паедуць у розныя рэгіёны краіны. Каб лепш падрыхтаваць іх да будучай працы, пад час навучання мы знаёмім студэнтаў з дзейнасцю ўстаноў культуры. У некаторых работа пастаўлена добра, а іншыя яшчэ не зразумелі важнас-



ці захавання “каранёвай” культуры. Бывае, там парушаюць галоўныя правілы выканання фальклору, не звяртаюць увагі на мясцовыя асаблівасці песень, музыкі, строяў, і традыцыі гінуць у той час, як са сцэны, што супярэчыць традыцыйнаму кантакту з аўдыторыяй, гучыць апрацаваная “падмена”. Кіраўнікі такіх устаноў культуры не заўжды разумеюць, што нашы выпускнікі ім патрэбныя, і не даюць заявак. А самі мы, вядома ж, не можам іх туды прызначыць.

— Аднак мэтавая падрыхтоўка па гэтай спецыялізацыі ажыццяўляецца ўсё ж найперш для забеспячэння ўстаноў культуры...

— Так, але фальклорныя гурты існуюць і ва ўстановах адукацыі: у цэнтрах пазашкольнага выхавання, школах з мастацкім ухілам. Яны таксама звяртаюцца да нас з просьбай накіраваць кваліфікаваных выпускнікоў, якія маглі б стаць кіраўнікамі калектываў. Калі няма заявак ад устаноў культуры, мы задавальняемся тым, якія найбольш блізкія да нашай спецыялізацыі ў школах і пазашкольных установах. Педуніверсітэт рыхтуе адпаведных спецыялістаў, але яго выкладчыкі самі адзначаюць, што ў межах нашай кафедры праблема этнафоназнаўства разглядаецца значна больш глыбока, таму і звяртаюцца да нас.

Свая школа

— Хто можа стаць вашым студэнтам? Ці патрэбна папярэдня падрыхтоўка — музычная, фальклорная?

— Мы не ставім ніякіх абмежаванняў: бярэм і тых, у каго няма музычнай адукацыі, і выпускнікоў мас-

тацкіх і музычных вучылішчаў. Галоўнае — каб чалавек хацеў вучыцца, меў цікавасць да традыцыйнай культуры. Вельмі шмат паступае да нас удзельнікаў рэспубліканскіх этнакультурных праектаў, некаторыя маюць дыплумы фестывалю “Берагіня”. Яны ведаюць, што такое фальклор, ведаюць, як з ім можна працаваць, — мы ж даём ім сродкі, тэарэтыка-метадалагічную базу, каб моладзь магла сябе рэалізаваць у якасці даследчыкаў, творцаў, выканаўцаў, каб магла ўлісаць сябе ў рэаліі нашых устаноў адукацыі і культуры, пазашкольнага навучання і выхавання. Але толькі фальклорам не абмяжоўваемся: існуе, напрыклад, такі курс, як “Неаакадэмічная музыка ХХ — ХХІ стагоддзья», які студэнты слухаюць з вялікім задавальненнем. Таксама ім распавядаюць гісторыю мастацтваў: кіно, тэатра, жывалісу. Таму выходзяць ад нас сучасныя адукаваныя людзі. Але для іх традыцыйная музыка не з’яўляецца нечым незразумелым і экзатычным.

— У якіх мерапрыемствах удзельнічаюць студэнты і выпускнікі спецыялізацыі?

— Зараз іншыя адносіны да фальклору — ён загучаў з філарманічнай сцэны. Летась адбыўся фестываль “Таўкачыкі”, куды быў запрошаны фальклорна-этнаграфічны гурт з Любані. І, ведаеце, ён абсалютна арганічна глядзеў на сцэне Белдзяржфілармоніі! Некалікі разоў студэнты ездзілі на фестываль “Берагіня”, выступалі як арганізатары мерапрыемстваў па этнакультурным выхаванні ва ўніверсітэце — так званых Рэспубліканскіх фальклорных школ. Мы запрашаем да сябе ўдзельнікаў дзіцячых і дарослых калектываў з розных рэгіёнаў. Яны дзеляцца сваім вопытам, выступаюць, і гэта вельмі добрая навука для будучых этнафоназнаўцаў. Таксама БДУКіМ штогод праводзіць навуковую канферэнцыю “Аўтэнтчны фальклор: праблемы вывучэння, захавання і пераймання”. Тут праходзяць чытанні, майстар-класы тых, хто займаецца даследаваннямі і аднаўленнем каранёвай культуры.



Фота Юрыя ІВАНОВА

Комплексна — але паасобку

— За 5 гадоў спецыялізацыі, мусіць, назапасіліся пэўныя меркаванні, а мо і планы адносна таго, як зрабіць навучанне яшчэ лепшым?

— Вельмі хацелася б, каб нашы студэнты не адчувалі сваю адзіноту. Ёсць патрэба адкрыць іншыя спецыялізацыі, якія змогуць утварыць цэлы комплекс. Гэта сфарміруецца паўнацэнная вышэйшая этнамастацкая адукацыя. Калі мы рыхтуем нейкі абрад, то нам патрэбна дакладнае веданне харэаграфіі і, адпаведна, дапамога спецыялістаў у названай галіне. Тое ж тычыцца і касцюмаў, якія самім стварыць надзвычай складана. Таму і кажу пра неабходнасць падрыхтоўкі па ўсіх галінах традыцыйнай культуры: этнакасіюмалогія, этнахарэаграфія, этнапедагогіка, якая была заяўлена, але фактычна не існавала, магчыма нават — арт-тэрапія сродкамі традыцыйнай культуры. Усё — заснаванае на аўтэнтчных прычыпах, а не на створаных пазней. І гэта важна не толькі для нашых студэнтаў, а ўвогуле для ўсёй галіны: вельмі неабходны вузкія спецыялісты, якія валодаюць аўтэнтчнай стылістыкай. Мы імкнёмся даваць нейкія асновы, але гэта цэлы пласт культуры, які непрафесіяналам вельмі складана падняць. Нашы ж студэнты найперш займаюцца вакалам, для гэтага мы і падбіралі прафесійных выкладчыкаў.

Да размовы далучаецца Наталля Матыліцкая, якая выкладае на трэцім курсе спецыялізацыі “Этнафоназнаўства”:

— Што да працэсу навучання, то ён арганізаваны дастаткова незвычайна: кожны курс атрымліваецца аўтарскім: адзін педагог вядзе яго ад пачатку да канца. Тут важная роля асобы, якая звычайна недаацэньваецца. Першы набор называецца “Этнасуполка”, кіраўніком яго з’яўляецца Таццяна Пладунова — былы хормайстар вядомага фольк-калектыву “Госціца” Белтэлерадыёкампаніі: яна скончыла аспірантуру, напісала работу па этнафінальных спеўных практыках. Наступным (цяпер гэта чацвёрты курс, называецца “Кроса”) кіруе Ларыса Рыжкова — шматгадовая кіраўнік тэлевізійнай “Кальханкі”. Трэці курс, “Любошчы”, вяду я. Другі, “Раме”, рыхтуе Вячаслаў Калацэй, а першы яшчэ не мае назвы, хаця яго студэнты пад кіраўніцтвам выкладчыка Наталлі Петуховой ужо запісалі дыск калядных песень.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Як торг на Казюкі пойдзе...

Рэспубліканскі фестываль-ярмарка народных майстроў “Казюкі” праішоў на цэнтральнай вуліцы Гродна каля кінатэатра з аднайменнай назвай. Ужо ў дзевяты раз гэта традыцыйнае свята, прысвечанае ахоўніку славянскіх рамёстваў Святому Казіміру, праходзіць у горадзе, і колькасць яго ўдзельнікаў і наведвальнікаў пастаянна павялічваецца.

“Майстры з многіх гарадоў рэспублікі прыехалі паказаць, у асноўным, творы саломяляння і керамікі, — гаворыць Яніна Барысевіч, метадыст гарадскога метадычнага цэнтра народнай творчасці аддзела культуры Гродзенскага гарвыканкама. — Таксама можна было ўбачыць вышэйку, ткацтва, пляценне з лазы — самую разнастайную сувенірную прадукцыю”. Каля дзесяці гадоў назад тут сабраліся толькі 30 майстроў, а сёння, дзякуючы работнікам культуры, а таксама мінулагаднім мерапрыемствам, на гэтае адзінае свята, цалкам прысвечанае народным умельцам, прыехалі 150 творцаў. Геаграфія дастаткова шырокая: ад Мінска, Бабруйска да Навагрудка, Слоніма ды, канечне, майстры Гродна.

Нягледзчы на працоўны дзень, на плошчы перад кінатэатрам было шматлюдна: у абедзённы перапынак і пасля працы тут быў сапраўдны аншлаг. Многія прыходзілі двойчы і вельмі шкадавалі, што такое свята праводзіцца толькі адзін дзень, а не некалькі ці нават тыдзень, як у Польшчы. На працягу мерапрыемства гучала беларуская і польская музыка, выступалі навучэнцы гарадской сярэдняй школы №36 з польскім ухілам, а таксама студэнты аддзялення славянскай культуры Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я.Купалы. Яны расказвалі пра гісторыю “Казюкоў”, (а пачатак яны бяруць ажно з XVII стагоддзя), пра тое, як яны праходзілі раней.

Ёсць павер’е: “Як торг пойдзе на Казюкі, так і цэлы год будзе ісці”. Яніна Барысевіч гаворыць, што свята мела сваёй мэтай не толькі камерцыю, але і даць людзям магчымасць падзяліцца сваім майстэрствам, пазнаёміцца з творами жыхароў розных мясцін, душэўна адпачнуць.

С.Ю.

Дзікія кветкі

У Літаратурным музеі Максіма Багдановіча пры падтрымцы Пасольства Украіны ў Рэспубліцы Беларусь працуе выстаўка лялек Аксаны Цюпа “Дзікія кветкі вясны”.

Украінская мастачка скончыла тэхналагічны інстытут лёгкай прамысловасці па спецыяльнасці “Мастацкае мадэляванне адзення”. Яе творчы шлях распачаўся на кінастудыі імя А.Даўжэні ў якасці асістэнта па касцюмах. Аксана Цюпа спрабавала свае сілы і ў тэатральных пастаноўках.

Творчыя здольнасці маладой мастачкі праявіліся і ў дэкаратыўнай кераміцы, жывалісе па шкле, афармленні кніг. Усе гэтыя рознабаковыя захапленні дапамаглі Аксане знайсці сваё прызначэнне ў стварэнні аўтарскіх лялек, многія з якіх сёння знаходзяцца ў прыватных калекцыях Украіны, краін Еўропы і Амерыкі.

Першая персанальная экспазіцыя лялек адбылася ў Кіеве ў 2000 годзе. З таго часу яны пастаянна праходзяць у выставачных залах Украіны і замежжа. У беларускую сталіцу аўтарка прывезла работы на тэму нацыянальнай этнаграфіі. Наведвальнікі могуць пазнаёміцца не толькі з аўтарскім увасабленнем традыцыйных фальклорных персанажаў Украіны, але і даведацца аб месцы паходжання таго ці іншага міфу. У анатацыях да кожнай лялькі змешчаны асноўныя характарыстыкі істоты, яе рытуальнае значэнне.

На думку мастачкі, неспасцігальныя істоты са старажытнай, дахрысціянскай свядомасці заўсёды жылі побач з людзьмі. Такія міфалагічныя персанажы, як Ягіня, Няўкі, Драўляная Баба, Лясунка, Доля, Мальфарка, Чырвоная Панна, Жабіна Царэўна, Арабіна, Пявучая Русалка ў даўніну займалі пачэснае месца ў пантэоне ўкраінцаў. Як свярджжае Аксана, гэтыя чароўныя істоты — дзікія кветкі айчынных легендаў і казак.

Ул. інф.

Да таго ж даследаванні, што праводзіліся ў Белаежскай пушчы цягам апошніх двух гадоў, дазволілі істотна “ўдакладніць” яе гісторыю. Сёння з упэўненасцю можна казаць: першыя людзі на тэрыторыі сучаснага Нацыянальнага парка з’явіліся ў эпоху фінальнага палеаліту прыкладна 12 тысяч гадоў таму і былі звязаны з культурай лінгбі. У асноўным яны займаліся паляваннем на паўночнага аленя.

Доўгі час Белаежская пушча заставалася своеасаблівай “белай плямай” на археалагічнай карце Беларусі, што было звязана найперш са статусам прыродаахоўнай зоны і адсутнасцю паўна-вартаснай гаспадарчай дзейнасці. Таму да юбілею ўстаўлення запаведнага рэжыму ў Нацыянальным парку Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі прапанаваў, распрацаваў і выконвае навуковы праект, звязаны з вывучэннем археалагічнай, гістарычнай і этнаграфічнай спадчыны старажытнага прыроднага аб’екта.

У створаны навуковы калектыў уваходзяць знаўцы розных перыядаў гісторыі. Сярод іх археолагі: Алена Калечыц займаецца вывучэннем каменнага веку, Вадзім Лакіза — познім неалітам і бронзавым векам, Вадзім Белявец — жалезным векам, Алег Іоў — курганнымі старажытнасцямі. Не абышлася і без дапамогі, так бы мовіць, звонку: да археалагічных раскопак былі прыцягнуты студэнты-гісторыкі БДУ і Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.Пушкіна. У даследаваннях спрыялі і мясцовыя жыхары, якія дзяліліся з археолагамі інфармацыяй аб раней знойдзеных старажытных прадметах.

Як адзначыў загадчык аддзела археалогіі Інстытута гісторыі НАН Вадзім Лакіза, у 2007 годзе праца пачалася з разведка мясцовасці паміж вёскамі Вілы і Камянюкі. У выніку каля апошняй было знойдзена 12 археалагічных аб’ектаў, якія ў будучым могуць выкарыстоўва-

ца для прыцягнення турыстаў. Толькі за першы год даследавання было знойдзена некалькі тысяч артэ-фактаў, у выніку чаго быў распрацаваны рэестр помнікаў Белаежскай пушчы, што ўключае звыш 50 аб’ектаў. З зроблена і ўнікальная карта, на



Сёння ў Інтэрнэце актыўна праводзіцца галасаванне па выбары сямі цудаў сусветнай прыроды. Сярод 260 прэтэндэнтаў — ад нашай краіны вылучаны рака Днепр, возера Нарач і Белаежская пушча. Сімвалічна гэта менавіта сёлета, калі адзначаецца 600-годдзе ўстаўлення запаведнай зоны ў лясах Белаежы, уключанай у 1992 годзе ў Спіс сусветнай культуры і прыроднай спадчыны UNESCO.

Хто ў мезалітычным шалашы?

Дрыгавічы з Белаежы праз тысячу гадоў



якой яны ўсе пазначаны. Дарэчы, кожны помнік нанесены на карту пры дапамозе спадарожнікавай сістэмы GPS, што, апроча іншага, кантралюе стан аб’екта.

Сярод найбольш значных адкрыццяў мінулага года Вадзім Леанідавіч адзначыў выяўленне паселішча позняга неаліту, непасрэдна звязанага са з’яўленнем на тэрыторыі Беларусі старажытных індаеўрапейцаў — насельніцтва культуры шнуровай керамікі. Цяпер можна прасачыць за этнічнымі працэсамі трэцяга тысячагоддзя да нашай эры: рэкі, што працякаюць праз Нацыянальны парк, у свой час сталіся воднымі шляхамі, па якіх адбывалася распаўсюджанне індаеўрапейцаў. Надзвычай каштоў-

ныя і знойдзеныя рэшткі вельбарскай культуры старажытных готаў, што пасяліліся на землях Белаежскай пушчы ў другім стагоддзі нашай эры. Так, непадалёк ад Віскулёў было знойдзена некалькі тагачасных фібул.

Выяўленае за два гады дазваляе зрабіць невялікі экскурс у гісторыю рэгіёна, пачынаючы з першапачатковага засялення ў эпоху фінальнага палеаліту, праз мезаліт, неаліт і бронзавы век да эпохі жалеза і Сярэднявечча — археалагічныя культуры лінгбі, свідэрская, валкушанская, кудлаеўская, прыпяцка-нёманская раннеалітычныя, а затым і ўласна нёманская, кола культуры шнуровай керамікі, тшцінецкая

(бронзавы век), лужыцкая (ранні перыяд жалезнага веку), пшэворская і вельбарская, лужыцкая і вельбарская, лужыцкая і вельбарская, лужыцкая і вельбарская. А таксама дапамагае пазнаёміцца з аб’ектамі, звязанымі з язычніцкімі культурамі, — капішчамі, камянямі-следавікамі, курганнымі пахаваннямі.

Аналізуючы знаходкі, археолагі прасочваюць дынаміку развіцця старажытнага грамадства. Толькі адны наканечнікі стрэлаў могуць шмат што расказаць. У прыватнасці, першапачаткова выкарыстоўваліся вялікія лістападобныя — стрэлы, так бы мовіць, шматрадовага выкарыстання. У эпоху мезаліту з’яўляюцца меншыя, укладывавыя — разлічаныя на дробнага зверга, а ў бронзавым веку з’яўляюцца трохвугольныя стрэлы, якія немагчыма выцягнуць з раны.

На аснове знойдзеных прадметаў распрацавана мадэль будучага музея гісторыі Нацыянальнага парка “Белаежская пушча”. Таксама спецыялістамі прапанавана стварыць на аснове рэканструкцый старажытных аб’ектаў першы ў краіне археалагічны музей-скансэн, дзе праз адноўленае гарадзішча паказаць працэс так званай “жывой



археалогіі”, дзякуючы чаму можна будзе на ўласныя вочы ўбачыць, як выплаўлялася жалеза, вырабляліся наканечнікі стрэл, сякеры, як у даўнія часы выпякаўся хлеб, гатавалася злоўленая рыба, а да таго ж — пабываць у мезалітычным шалашы, дзе б размяшчалася кавярня са старажытнымі стравамі.

Што ж да сёлетніх планаў па даследаванні ўнікальнага аб’екта, то, на думку Вадзіма Лакізы, вельмі важна грунтоўна вывучыць пасяленні позняга жалезнага веку і ранняга Сярэднявечча, бо цяпер існуе надзвычай мала надзейных крыніц для дакладнага вызначэння этнічнага складу насельніцтва Белаежскай пушчы ў X—XII стагоддзях. Магчыма, гэта былі дрыгавічы, разам з тым ёсць падставы меркаваць і пра наяўнасць валынянаў, да канца не высветлена пытанне з яцвягамі. Ёсць надзея знайсці і вялікія пахавальныя комплексы насельніцтва культуры шнуровай керамікі..

К.А.

На здымках: каменная сякера; студэнты БрДУ імя А.Пушкіна пад час раскопак; крэмянёвыя наканечнікі стрэл.

Чый “слядок” на следавіку?

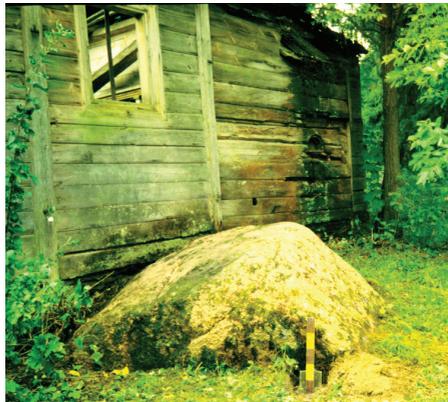
Аглядаючы старажытныя курганы, што размешчаны ў канцы вуліцы Трактарнай у Капылі, на старых яўрэйскіх могілках, звярнуў увагу на адзін з надмагільных камяней, паваленых часам на зямлю. Пад пэўным вуглом сонечных промняў на ім выразна відаць выявы дзвюх рук, узнятых крыж-накрыж. Што ж абазначае гэты сімвал?

У свой час даводзілася быць на старых яўрэйскіх могілках у Празе, якія, з’яўляючыся часткай музейнага комплексу старога горада, прыцягваюць шмат наведвальнікаў, нягледзячы нават на доволі высокі кошт білетаў. Менавіта там на адным з камяней я ўбачыў такую ж выяву, што і на яўрэйскіх могілках у Капылі. Гэта, у некаторай ступені, заахвоціла мяне цікаўнасць да раскрыцця сэнсу такой выявы.

У сінагозе, што стаіць пры гэтых могілках і выкарыстоўваецца як музей гісторыі пахавальнага яўрэйскага абраду, даведаўся, што магіла, дзе на помніку ёсць выява скрыжаваных рук, належыць когану — святару. Дакладны пераклад гэтага слова: пасрэднік паміж Богам і тым, хто прыносіць Богу ахвяру, каб ушанаваць Яго. Коган лічыцца ў яўрэйскай галоўным святаром у адрозненне ад левіта, накіраванага архірэя і дыякана ў праваслаў-

ных хрысціян. Займае такую высокую пасаду маглі толькі Аароніды, нашчадкі сыноў Аарона, які, паводле Старога Завету, быў памазан Маісеем на святарства пасля перамогі над амалікіянамі.

Другі цікавы камень можна знайсці на ўскрайку вёскі Кудзінавічы Пацейкаўскага сельсавета таго ж Капыльскага раёна, дзе на могілках ля старой капліцы ляжыць вялізны валун, вядомы ў народзе пад назваю “Божы слядок” або “След Хрыста”. Камень гэты памерам 2,3 на 2,6 метра і вышынёй каля метра з амаль роўнай пляцоўкай, дзе ёсць адбітак чалавечай ступні даўжынёю 25 см. Больш ці менш



Камень-следавік і старая капліца ў в.Кудзінавічы Капыльскага раёна.

выразна відаць адбіткі пальцаў нагі. Троху ніжэй, пад гэтым следам, высечаны ў тэхніцы плоскага рэльефа крыж, збоку ад якога зроблена конусападобнае паглыбленне, у якім раз-пораз збіраецца вільгаць.

Побач з каменем размяшчалася драўляная на каменным падмурку з вальнуой капліца, узведзеная прыкладна ў 1912-1913 гадах, якая на сённяшні дзень адбудавана нанова. Пад час нашага абследавання (у жніўні 1999 года) перад каменем зроблены невялікі шурф, дзякуючы чаму прасочаны шэры слой, дзе былі знойдзены манеты савецкай чаканкі, чарапок гаршка, гузік, пакрыты карозіяй, медная манета часоў Рэчы Паспалітай перыяду праўлення Аўгуста III.



Капыль, яўрэйскія могілкі. Надмагільны камень мясцоваму рабіну, XIX стагоддзе.

Сярод мясцовага насельніцтва, асабліва сталага веку, камень ушаноўваецца і па сёння. На святы, “дзевятнік” і “святога Роха”, сюды прыносяць ахвяры: палатно, яйкі, яблыкі, дробныя грошы. Вада з ямкі, што зроблена ў камені, лічыцца гаючай і дапамагае ад хваробы вачэй. Пра гэта казала нам старэйшая жыхарка вёскі Кудзінавічы Аляксандра Верамейчык. Вышэйапісаны помнік з’яўляецца помнікам археалогіі, адносіцца да ліку так званых камяней-следавікоў, якіх на Беларусі налічваецца каля 70. А на Капыльшчыне іх два.

Леанід КАЛЯДЗІНСкі, археолаг, кандыдат гістарычных навук

Віцебск здаўна меў рэпутацыю музычнага горада. Яшчэ ў канцы XIX стагоддзя тут паўсталі першыя таварыствы прыхільнікаў музычнага мастацтва.

Жыў “Сарасатэ” ў Віцебску... 3 пошты “К”

Найбольшы росквіт музычнага мастацтва прыйшоўся ў Віцебску на першыя гады савецкай улады, калі тут у 1918 годзе была адкрыта кансерваторыя, створаны сімфанічны аркестр, а ў сам горад прыехалі на сталае жыхарства шмат вядомых музыкаў. Адным з іх быў Карл Грыгаровіч (1868 — 1921), скрыпач-віртуоз, якога сучаснікі звалі «рускім Сарасатэ».

Карл Карлавіч нарадзіўся ў Пецярбургу ў сям’і абруселага паляка. Ужо ў маленстве пачаў іграць на скрыпцы, а з дзесяці гадоў выступаў перад публікай. У 1886 годзе ён атрымаў прэмію на Мендэльсонаўскім конкурсе ў Берліне. З 1883 года канцэртаваў у шматлікіх гарадах Расіі, Еўропы. У 1888—1910 гадах Карл Грыгаровіч выкладаў у Музычна-драматычным вучылішчы Маскоўскага філарманічнага таварыства.

У Віцебску Карл Грыгаровіч таксама неаднаразова выступаў. Яго канцэрты карысталіся вялікім поспехам. Можна менавіта таму вясной 1919 года ён і прыехаў у горад на Заходняй Дзвіне.

У Віцебскай кансерваторыі Грыгаровіч сустрэлі і захапленнем. Адзін з яго вучняў, у будучым — вядомы савецкі дырыжор і кампазітар Гаўрыіл Юдзін, згадаў пра настаўніка: “Неўзабаве па прыездзе ў Віцебск Грыгаровіч выступіў на канцэрце ў невялікай зале кінатэатра “Рэкорд”. <...> Ігра выдатнага скрыпача зрабіла на ўсіх велізарнае ўражанне. <...> Калі праз некалькі дзён пасля гэтага канцэрта стала вядома, што Грыгаровіч застаецца ў Віцебску і будзе выкладаць у кансерваторыі, я, зару-

чыўшыся згодой Карла Карлавіча, неадкладна перайшоў у яго клас. Мы ўсе добра разумелі, які вялікі гонар — быць вучнем Карла Карлавіча. <...> Грыгаровіч быў выдатным педагогам. Якімі б юнымі мы тады ні былі, усё ж разумелі гэта і

цанілі кожны ўрок нашага прафесара. Ніколі ён не дазваляў сабе рэзкасцю ў гутарцы, быў заўсёды ветлівы і трываўся з намі так, як быццам мы былі дарослыя людзі, а не хлопчыкі 14—15 гадоў”.

У Віцебску Карл Грыгаровіч не толькі выкладаў у кансерваторыі, але і з вялікім поспехам канцэртаваў. Ён стварыў новы квартэт, выступаў з сімфанічным аркестрам.

Гонарам музыканта была яго скрыпка: шыкоўны “Гварнеры”, што колісь належыў знакамітаму галандскаму кампазітару XIX стагоддзя Анры В’етану.

У канцы 1920-га ў Віцебску адзначалася 40-годдзе творчай дзейнасці Карла Грыгаровіча, тады ў чарговы раз з вялікім поспехам выступіў сам скрыпач. Гэты канцэрт, на жаль, стаўся апошнім у жыцці вялікага музыканта.

27 студзеня 1921 года Карл Грыгаровіч быў арыштаваны па абвінавачванні ў лаяльнасці да Польшчы і намеры выехаць у гэтую краіну. Праз некалькі месяцаў музыканта асудзілі на прымусоўваю працы тэрмінам на тры гады. У Смаленскім лагерах, дзе ён адбываў пакаранне, былі жорсткія ўмовы пражывання. Грыгаровіч захварэў, а праз пэўны час памёр.

У Віцебску захавалася некалькі месцаў, звязаных з Карлам Грыгаровічам. У прыватнасці, дом № 12 на Смаленскай плошчы, дзе ў 1919 — 1921 гадах жыў знакаміты музыкант. На ім магла б быць усталявана мемарыяльная дошка ў яго гонар.

Аркадзь ПАДЛІПСКІ, Віцебск

Сёлета спаўняецца 40 гадоў з моманту заснавання сусветна вядомага мемарыяла... Заўтра — 66 гадоў з таго страшнага дня, 22 сакавіка 1943 года, калі фашысцкімі карнікамі была спалена разам з жыхарамі Хатынь.

Надаўна Нацыянальным архівам Рэспублікі Беларусь сумесна з Дэпартаментам па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі, Дзяржаўным мемарыяльным комплексам “Хатынь” і Цэнтральным архівам Камітэта дзяржаўнай бяспекі краіны быў выдадзены зборнік дакументаў і матэрыялаў “Хатынь. Трагедыя і памяць”. Ён змяшчае паказанні сведкаў, карнікаў, дакументы як пра саму хатынскую трагедыю, так і пра ўзвядзенне мемарыяла.

Мы выбралі толькі некалькі фрагментаў з гэтых дакументаў, пераклаўшы іх на беларускую мову...

3 пратакола допыту сведкі Іосіфа Камінскага, 31 студзеня 1961 г.:

“<...> 21 сакавіка 1943 года, у нядзелю, у вёску Хатынь прыехала шмат партызан, назвы атрада і брыгады я не памятаю. Пасля начлегу, раніцай яшчэ было цёмна, большая частка іх выеха-

якія гарэлі, выбрацца і дапаўзці да дзвярэй. Тут жа ўзгаданы мной вышэй карнік <...> з аўтамата выстраліў па мне, у выніку я аказаўся раненым у левае плячо <...>. Мой сын Адам, абгарэўшы, невядома як выскачыў з пуні, але ў метрах 10 ад пуні, пасля выстралаў, упаў. Я, ранены, каб не страляў болей па мне карнік, ляжаў без



Сакавік 2008 г.



Сакавік 2008 г.

Відаць, кожны, хто хоць аднойчы пабываў на мемарыяльным комплексе “Хатынь”, не забудзе гэтай цішыні, дзе толькі звон раз у паўхвіліны не парушае яе, а нагадвае. Звон сярод цішыні, мармуру і апошняга сакавіцкага снегу, у якія, бы на паперу, запісана-запомнена рукамі стваральнікаў мемарыяльнага комплексу і Памяціц на рода трагедыі гэтай — адной з соцень знішчаных у гады вайны — вёскі. Ці можа і сёння так жа востра балець гэтая Памяць? Можна, калі і праз дзесяцігоддзі словы сведчанняў гучаць выракам нелюдзям... Можна, калі не прыпыняецца ланцужок, па якім перадаецца — ужо генетычна — страшнае палымя Хатыні... Можна, калі мы вяртаемся зноў і зноў у 22 сакавіка 1943 года...

леньмі канваіраваць жыхароў да пуні. Людзей загналі ў пуню, дзверы зачынілі. Стала ясна, што іх будуць знішчаць. Непасрэдна ў пуню я людзей не заганаў і не загадваў гэта рабіць сваім падначаленым. Па загадзе Вінніцкага я выставіў у ачапленне пуні паліцэйскі свайго ўзводу. У ачапленні знаходзіліся і іншыя карнікі. Там жа, побач з пуняй, знаходзіліся Смоўскі, Васюра, Кернер і іншыя. Я нядоўга пабыў каля іх, а затым па ўказанні Вінніцкага пайшоў да сваіх падначаленых у ачапленне.

Тут загарэлася пуня з людзьмі. Падпаліў я перакладчык штаба Луковіч. Людзі ў пуні сталі крычаць, маліць аб літасці, чулася скавытанне, жажлівая была карціна, страшна было слухаць. Выламалі дзверы пуні, выскачыў чалавек у палымі. Тады Кернер загадаў адкрыць па пуні агонь. Мне такі загад даў Вінніцкі, а я перадаў яго сваім падначаленым. Усе карнікі, якія стаялі ў ачапленні, пачалі страляць у людзей, што знаходзіліся ў пуні, стралялі і з двух станковых кулямётаў... Я асабіста не страляў, хоць у мяне і была вінтоўка СВТ, я не мог страляць у бяззбройных, непавінных людзей. Усе сагнаныя ў пуню людзі — у асноўным жанчыны, старыя і дзеці — былі расстраляны і спалены <...>. Гэта было 22 сакавіка 1943 года...”

3 данясення камандзіра 118-га паліцэйскага ахоўнага батальёна начальніку СС і паліцыі Барысаўскага павета аб напаўдзённым партызан у в. Губы і знішчэнні в. Хатынь, 12 красавіка 1943 г.:

“<...> Для пераследавання... праціўніка былі накіраваны больш буйныя сілы, у тым ліку часткі батальёна СС “Дзірлевангер”. У гэты час праціўнік адступіў у вядомую прабандыцкі настроеную вёску Хатынь. Вёску акружылі і атакавалі з усіх бакоў. Пры гэтым праціўнік аказаў упартасць супраціўленне з усіх дамоў вёскі, так што нават прыйшлося прымяняць цяжкую зброю <...>. У ходзе бою разам з 34 бандытамі было забіта шмат жыхароў. Частка з іх загінула ў палымі пажару <...>. Кернер, маёр шупаліцыі...”

Як сведчаць дакументы з фондаў Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь і Цэнтральнага архіва Камітэта дзяржаўнай бяспекі нашай краіны, у знішчэнні жыхароў вёскі Хатынь прынялі ўдзел 118 паліцэйскі ахоўны батальён і батальён СС “Дзірлевангер”.

118 паліцэйскі ахоўны батальён сфарміраваны восенню 1942 года ў Кіеве. У тым ліку ў яго ўваходзілі заходнеўкраінскія нацыяналісты. Так сведчыцца ў каментарыях да зборніка “Хатынь. Трагедыя і памяць”. Напрыканцы 1942-га батальён быў перакінуты ў Беларусь...

Асобы батальёна СС “Дзірлевангер” першапачаткова называўся “камандай браканьераў Араніенбург” і фарміраваўся са зняволеных, асуджаных за браканьерства. У лютым 1942 года ён быў перакінуты з Польшчы ў Беларусь, дзе атрымаў паўночнае назва паліцэйскіх.

Камандавалі абодвума батальёнамі нямецкія афіцэры. Згодна з дадзенымі Акта жыхароў вёскі Селішча Каменскага сельсавета Плешчынецкага раёна Мінскай вобласці аб спаленні вёскі Хатынь і яе насельніцтва, прыведзенага ў кнізе, 150 чалавек былі па-зверску закатаваны і спалены пад час аперацыі батальёнаў. А ў ачапленні, насуперак данясенню Кернера, было забіта толькі тры партызан.

У Беларусі, сведчаць дакументы зборніка “Хатынь. Трагедыя і памяць”, падраздзяленнямі батальёна “Дзірлевангер” знішчана каля 200 вёсак і забіта больш за 120 тысяч чалавек.

Падрыхтавала Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ Фота Юрыя ІВАНОВА

Выказваем падзяку за прадстаўлены матэрыял загадчыку аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага архіва Беларусі Віталію Скалабану.

Дакументы следства трагедыі

ла з нашай вёскі. У сярэдзіне дня, г.зн. у панядзелак 22 сакавіка 1943 года, я, знаходзячыся дома ў вёсцы Хатынь, пачуў страляніну каля вёскі Козыры, якая знаходзіцца ў 4—5 км ад Хатыні...

Не памятаю дакладна, здаецца, у 15 гадзін дня партызаны вярнуліся <...>. Праз гадзіну-паўтары нашу вёску сталі акружаць немцы, пасля чаго паміж імі і партызанамі завязалася бой <...>. Партызаны пасля гадзіннага бою, прыкладна, адступілі, а салдаты нямецкіх войск сталі збіраць падводкі і грузіць на іх маёмасць. З ліку жыхароў Хатыні яны ўзялі ў падводчыкі толькі аднаго Рудак Стэфана Аляксеевіча <...>. Астатніх жыхароў пачалі зганяць у пуню, якая месцілася ў 35-50 метрах ад майго дома, <...> маю пуню <...>.

Да мяне ў дом спачатку зайшлі 6 карнікаў, якія размаўлялі на ўкраінскай і рускай мовах. Абраныя яны былі — тры ў нямецкай форме, а астатнія, іншыя тры карнікі, у якіхсьці шынялях шэрага колеру <...>. Усе яны былі ўзброены вінтоўкамі. Дома тады былі я, мая жонка Адэлія і чацвёра дзяцей ад 12 да 18 гадоў. Я стаў на калені, яны ў мяне спыталі, колькі было партызан <...>.

<...> Мяне і майго сына Вячаслава два карнікі пагналі ў маю пуню. Калі прыйшоў у пуню, то там ужо былі чалавек 10 грамадзян, у тым ліку мая сям’я <...>. Людзей працягвалі зганяць у гэтую пуню, і яна праз непрацяглы час была зусім запоўнена, што нават нельга падняць рук. Памер пуні 12х6, у яго загналі чалавек сто сем маіх аднасяльчан. З пуні, калі адкрывалі дзверы і заганялі людзей, было бачна, што многія дамы ўжо гарэлі. Я зразумеў, што нас будуць расстрэльваць, і сказаў жыхарам, якія знаходзіліся побач са мной: “Маліцеся Богу, таму што тут памруць усе”. На гэта карнік, які стаяў ля дзвярэй, адказаў: “Іконы тапталі, іконы палілі, мы зараз вас спалім”. Гэтыя словы карніка мяне асабліва запомніліся, бо ў пуню былі сагнаныя мірныя жыхары, сярод іх шмат малых дзяцей і нават немаўлят, а астатнія — у асноўным жанчыны, старыя. Пры адных успамінах пра іх у вачах узнікае страшная карціна гэтага жудаснага факта знішчэння людзей...

3 пратакола допыту сведкі У.А. Яскевіча, 10 лютага 1961 г.:

“Партызаны пачалі сыходзіць <...>. Я таксама, будучы 12-ці гадовым хлопчыкам, пабег з імі, ведаючы, што нямецкія карныя войскі паляць вёскі і мірных жыхароў. Адбегшы ад вёскі метраў трыста ў бок вёскі Мокрусь, я залез у яміну, дзе раней захоўвалася бульба, і там сядзеў. Што рабілі карнікі, я не бачыў <...>. Мне толькі былі бачныя пажары і вялікі дым. Затым зноў пачалася моцная страляніна, асабліва былі чутныя кулямётныя чэргі. Я настолькі разгубіўся, што нават не чуў крыку і плачу людзей... Мне падавалася, што ўсё навокал гудзе, шуміць. Я плакаў, хоць і не ведаў, што ў вёсцы знаходзіцца жыхары, у тым ліку мае бацькі. Мне чамусьці думалася, што ўсе збеглі з вёскі ў лес <...>.

Праз, прыкладна, паўгадзіны я пачуў сігнал трубы. Зразумеў, што карнікі

рухаў, прыкінуўшыся памерлым, але частка даху, што гарэў, упала мне на ногі, і ў мяне загарэлася вопратка. Я пасля гэтага пачаў выпраўзаць з пуні, узняў трошкі галаву, убачыў, што карнікаў у дзвярах ужо няма <...> У мяне былі абгарэлыя задняя частка цела і рукі. Ляжаў я зусім разуты, бо зняў гарэўшыя валёнкі, калі выпаўз з пуні. Лежачы на снезе ў лужыне крыві, <...> якая змяшалася са снегам.

Хутка я пачуў сігнал да ад’езду карнікаў, а калі яны трошкі ад’ехалі, мой сын Адам, які ляжаў непадалёк ад мяне, у метрах, прыкладна, трох, паклікаў мяне да сябе, каб выцягнуць з лужыны. Я падпоўз, прыпадняў яго, але убачыў, што ён перарэзаны кулямі папалам. Мой сын Адам яшчэ паспеў спытаць: “А ці жыва мама?” — і тут жа памёр. Я сам падняўца і рухацца не мог, але хутка падышоў да мяне мой швагер Яскевіч Іосіф Антонавіч, які пражываў на хутары за паўтара прыкладна кіламетра ад Хатыні, і адвёў да сябе дамоў, больш дакладна, нёс на сабе. Хатынь ужо цалкам дагарала. Гэта было ўвечары 22 сакавіка 1943 года, калі змяркалася...”

3 пратакола допыту сведкі У.А. Яскевіча, 10 лютага 1961 г.:

“Партызаны пачалі сыходзіць <...>. Я таксама, будучы 12-ці гадовым хлопчыкам, пабег з імі, ведаючы, што нямецкія карныя войскі паляць вёскі і мірных жыхароў. Адбегшы ад вёскі метраў трыста ў бок вёскі Мокрусь, я залез у яміну, дзе раней захоўвалася бульба, і там сядзеў. Што рабілі карнікі, я не бачыў <...>. Мне толькі былі бачныя пажары і вялікі дым. Затым зноў пачалася моцная страляніна, асабліва былі чутныя кулямётныя чэргі. Я настолькі разгубіўся, што нават не чуў крыку і плачу людзей... Мне падавалася, што ўсё навокал гудзе, шуміць. Я плакаў, хоць і не ведаў, што ў вёсцы знаходзіцца жыхары, у тым ліку мае бацькі. Мне чамусьці думалася, што ўсе збеглі з вёскі ў лес <...>.

Праз, прыкладна, паўгадзіны я пачуў сігнал трубы. Зразумеў, што карнікі



Іосіф Камінскі ў Хатыні. 1971 г.

з’язджаюць. Трошкі пасядзеўшы ў яміне, вылез і убачыў, што ўся цалкам вёска Хатынь гарэла”.

3 паказанняў падсуднага У. А. Мялешкі на пасяджэнні Ваеннага трыбунала Чырвонасцяжнай Беларускай ваянскай акругі, 13 мая 1975 г.:

“<...>Усяго на Хатынь тады наступала 150—160 паліцэйскіх нашага батальёна (118-ты паліцэйскі ахоўны батальён. — Д.А.) і 100 чалавек эсэсаўцы (батальён СС “Дзірлевангер.” — Д.А.) <...>.

Як я зразумеў, мы сталі рухацца ў накірунку Хатыні ў сувязі з тым, што ў той бок сышлі партызаны.

Я са сваім узводам рухаўся ў гэтым накірунку, які ўказаў камандзір роты Вінніцкі. У гэтым жа накірунку рухаліся і іншыя паліцэйскія. Як толькі мой ўзвод выйшаў з лесу, паблізу аказалася

вёска, з якой пачалі ўцякаць людзі. Хто былі гэтыя людзі — мясцовыя ці партызаны, — не ведаю. Камандзір роты Вінніцкі загадаў адкрыць агонь па людзях, якія ўцякалі і па самой вёсцы <...>

Калі ўвайшлі ў вёску, то паступіла каманда — усіх жыхароў Хатыні сабраць у цэнтр вёскі. Такую каманду я атрымаў ад Вінніцкага і, у сваю чаргу, даў загад свайму ўзводу. Мае падначаленыя сталі хадзіць па дамах і выганяць людзей. Я асабіста знаходзіўся на вуліцы, кантраляваў дзеянні падначаленых. Сам жа ў дамы не заходзіў і людзей адтуль не выганяў.

Людзей збіралі на вуліцы ў цэнтры вёскі, дзе знаходзілася камандаванне батальёна і эсэсаўцы. Затым я атрымаў ад Вінніцкага каманду канваіраваць <...> жыхароў — старых, жанчын і дзяцей — да пуні, якая стаяла недалёка. Я такі загад даў камандзірам аддзяленняў Лакусце і Катруку, якія пачалі паднач-

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 418
Галоўны рэдактар —
Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Уладзімір ЗАМЯТАЛІН,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Аляксандр РАШЧУПКІН,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Рычард СМОЛЬСКІ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Наталля КІРПІЧЭНКАВА,
Настасся ПАНКРАТАВА.

Загадчык аддзела
фоталюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ

Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 289-34-66
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-23
(017) 334-57-35.
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0131892
ад 27 снежня 2006 г.
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 289-34-66.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у
рэдакцыю
паведмяляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць
матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура",
2009.
Індэкс 63875
Наклад 9686
Падпісана ў свет
19.03.2009 у 18.15
Замова 1456
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 79

ISSN 1994-4780
9 771994 478007 09 0 12

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РБ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастацтва
Беларусі
XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі
канца XIX —
пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі
XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін
Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін
Заходняй
і Цэнтральнай Еўропы
XVI — XX стст.
■ Выстаўка
"Слуцкія паясы".
■ Персанальная
выстаўка Л.Журавовіч.
■ Выстаўка "Алтарны
жывапіс XVIII — XIX стст."
■ Выстаўка акварэлі Генадзя
Шутава "Прадмет. Час.
Чалавек".
■ Выстаўка жывапісу
Уладзіміра Хадаровіча "З
рукачынных крыніц".
■ Выстаўка Валянціна
Савіцкага "Радзіма мая
дарагая".
■ Выстаўка Мікалая Ісаенка
"Пяшчота зямлі
беларускай".
Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея РБ:



МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,
вул.
Інтэрнацыяна-
льная, 33а. Тэл.: 227 87
96.
■ Выстаўка
фотаздымкаў XIX ст.



ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Продзенская вобл.
Тэл.: (8-01596)
2 30 35.



МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в.Раўбічы

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка дзіцячай
творчасці.



МУЗЕЙ ВІТОЛЬДА КАЭТАНАВІЧА БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ ў г.МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя.



МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, тэл./факс: 334 11 56.
На сцэне Палаца Рэспублікі
(Кастрычніцкая плошча, 1)

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ І КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва
ў гарадской
культуры XIX —
пачатку XX стст."
■ "Старажытная
Беларусь".
■ "Беларусь
XVI — XVIII стст.
у партрэтах
і геральдыцы".
Выстаўкі:
■ "Усмешка клоуна"
(з калекцыі
Мікалая Чалнакова).
■ "Партрэт вясны ў
жалезным абрамленні".
■ "Пластыка жывой
прыроды".
■ "Крыніцы адвечнай
прыгажосці".
■ "Касцярэзнае



ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск,
вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.
Выстаўкі:
■ Выстаўка,
прысвечаная
85-годдзю
А.Савіцкага.
■ Выстаўка жывапісу
Галіны Горавай "Вясна.
Свято. Каханне".
■ "Хата —
мой сувец".
■ "Чараўнік
з краіны
маленства".
(Да 125-годдзя з дня
нараджэння Я.Маўра.)
■ Выстаўка
музейных
прадметаў
XI — XX стст.
з фонду музея
"Вякоў мінулых
успамін...".



філакартычнай калекцыі
У.Ліхадзедава.
■ "Беларусь: 1915 —
1918 гг."
(з калекцыі У.Ліхадзедава,
да 90-годдзя заканчэння
Першай сусветнай вайны).
■ "Халодная зброя
дзвюх сусветных
войнаў".
Праект інтэрактыўнай карты:
"Вызваленне Беларусі"
(хроніка вызвалення
і мультымедыяная
прэзентацыя
аперацый
Чырвонай Арміі па
вызваленні
Беларусі ў верасні 1943 —
ліпені 1944 г.).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА- ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка
палаца Румянцавых
і Паскевічаў
Выстаўкі:

■ "Пратактыныя
падарункі".
■ "Нараджэнне і
адраджэнне" (архітэктура
Гомельскага палаца ў
выяўленчых крыніцах).
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы".
■ "Старажытная
гісторыя Гомельшчыны".
■ "Загадкавыя фантазіі
мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная
дзяржаўнаму дзеячу
СССР А.Грамыку.
Вежа палаца
Румянцавых і Паскевічаў
Гісторыка-мемарыяльная
экспазіцыя
■ "Гравюра XVII —
пачатку XX стст."
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ "Жаночыя вобразы ў
мастацтве"
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў музея).
■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
■ Працуе куток жывых
экзатычных рэптылій.

з выстаўкай-продажам
прадметаў мастацтва.
Зімовы сад
■ "Сум і зачараванне
правінцыі" (выстаўка
польскага фатографа
Ежы Пёнтэка).
■ Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная ваенна-
гістарычная экспазіцыя.
■ Лакальная
экспазіцыя
ў санітарным
вагоне;
у партызанскай
зямлянцы.
■ Пастаянная выстаўка
ваеннай тэхнікі.
■ На тэрыторыі
музея працуе
пнеўматычны
цір.
■ У выстаўчай зале
"Афганістан: ты наша
памяць і боль".



ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ Персанальная
выстаўка
М.Чурабы.
■ Персанальная
выстаўка
Н.Чарнагаловай.
■ Персанальная
выстаўка У.Ткачэнкі.



МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ "Кола агню"
(па выніках
VI Міжнароднага
плёнэру
па кераміцы
"Арт-Жыжаль").



ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАЎЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгаўза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152) 72 27 57.
■ Выстаўка Алены
Івановай
"Музыка колеру".



КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул.
Карповіча, 4. Тэл.:
(8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыі:
■ "Г.Х. Вашчанка".
Выстаўкі:
■ Выстаўка дэкаратыўна-
прыкладной творчасці
навуцальных устаноў.
■ Выстаўка
мастакоў
Гомельскай
вобласці
"Вясна-2009".



ПАЛЯЎНІЧЫ ДОМК

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32.
Тэл.: (8-0232) 74 33 41.
Экспазіцыя
■ "Інтэр'еры дваранскай
сядзібы канца XIX —
пачатку XX стст."
Выстаўкі:
■ Дакументальная
фотавыстаўка
(са збору музея
і прыватных калекцый)
"Твары на старых
фотаздымках".
■ Мастацкі салон



на газету
"Культура"
Падпісныя
індэксы:
індывідуальная
падпіска —
63875,
ведамасная
падпіска —
638752;

Паважаныя чытачы! ІДЗЕ ПАДПІСКА НА ІІ КВАРТАЛ 2009 ГОДА!

на часопіс
"Мастацтва"
Падпісныя
індэксы:
індывідуальная
падпіска —
74958,
ведамасная
падпіска —
749582.



рамяство Беларусі" (з фондаў Нацыянальнага музея гісторыі і культуры).

Дом-музей І з'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная
экспазіцыя
"Гісторыя І-га з'езда
РСДРП".
■ Выстаўка "Чараўныя
лялькі".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Адам Міцкевіч на
паштоўцы к. XIX — п. XX
стст."
■ "Белая ружа".
■ "Мінск: вандроўка ў
часе" — на аснове

■ "Беларусь на
літаграфіях Н.Орды"
(арыгінальныя літаграфіі
Н.Орды з калекцыі
У.Ліхадзедава).
■ "Жывое жалеза"
(металічныя скульптуры
С.Парцянкава).
■ Выстаўка
іранскага
мастацтва.
■ "Запаведная краіна"
— выстаўка
М.К. і С.М. Рэрыхай.



ТЭАТРЫ*

■ 22 — "Рамэа і Джульета"
С.Пракоф'ева.
■ 24 — "Бахчысарайскі фантан"
Б.Асаф'ева.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул.
Крапоткіна, 44.
тэл./факс: 334 60 08.

■ 21 — "Жан і Беатрыса"
К.Фрошта.
■ 22 — "Хто пакахае мадам?"
А.Шурпіна.
■ 23 — "Дурніца" М.Ашара.
■ 24 — "Сёстры Псіхеі"
С.Кавалёва.
■ 25 — "Палёты з аніёламі" З.Сагалава.
■ 26 — "Нязваны госць"
С.Бартахава.
■ 28 — "Зарас. Сёння...Назаўжды!.. —
аўтарскі вечар Д.Балька

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 21 — "Бука"
М.Сулоніна.
■ 22 — "Дальпільны слонік" Р.Кіплінга.
■ 25,26 — "Чорная курыца, або
Падземныя жыхары"
А.Парарэльскага.

МАЗЫРСКІ ДРАМАТЫЧНЫ ТЭАТР ІМЯ І.МЕЛЕЖА

г. Мазыр, вул. Ленінская, 23.
Тэл.: (8-02351) 211 31.
■ 21 — "Каб Адам не саграшыў"
У.Галубка.
■ 22 — "Санет №00"
В.Сіравава.
■ 27,28 — "Чатыры крывы на сонцы"
А.Дзялендзіка.